

YAZARLAR

(aylıq ədəbi-bədii, elmi jurnal)

İyul 2023 (31)

(2021-ci ildən çıxır)

Təsisçi və baş redaktor: Zaur Ustac.

Texniki redaktor: Tuncay Şəhrili.

Məsul katib: Araz Şəhrili.

Yaradıcılıq məsələləri üzrə menecer: **Şəlalə CAMAL**

Ədəbi tənqid məsələləri üzrə menecer: **Sərvanə DAĞTUMAS**

İctimaiyyətlə əlaqələr üzrə menecer: **Nəzakət EMİNQIZI**

Fəxri redaksiya heyəti: Abbasqulu ağa Bakıxanov, Mirzə Fətəli Axundov, Lev Tolstoy, Əhməd bəy Ağaoğlu, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Cek London, Əliqulu Qəmküsar, Vintsas Kreve, Üzeyir Hacıbəyov, Pənahi Makulu, Səməd Vurğun, Şəhriyar, Bayram Bayramov, Hüseyn Arif, Bəxtiyar Vahabzadə, Cabir Novruz, İldırım Əkbəroğlu (Füzuli), Alı Mustafayev, Mustafa Müseyiboğlu, Ülvi Bünyadzadə.

Redaksiya heyəti: Ayətəxan Ziyad (İsgəndərov), Akif Abbasov, Mahirə Nağıqızı, Vüqar Əhməd, Təranə Məmməd, Aydın Xan Əbilov, Seymur Sönməz (Paşayev), Kamal Camalov, Leyli Nur Novruzova, Aysel Nazim, Nuranə Rafailqızı, Səma Muğanna, Şəlalə Camal, Əli bəy Azəri, Ülvi Aydın, Fəridə Abdul, Taleh Xəlilov, Zaur Ərmuşan, Leyla Yaşar, Yadigar Təvəkgül, Aytac İbrahim, Mövlud Ağamməd, Əsgər Ordubadlı, Alik Dənizsevər, Rafiq Hümət (Gürcüstan), Leyla Oruc, Faruk Habiboğlu (Türkiyə), Əbülfəz Əhməd (Almaniya), Günay Əliyeva (Norveç), Caroline Laurent Turunc (Fransa)

BU SAYIMIZDA

Baş redaktordan	3
Yazarlar jurnalı	4
Əsəd Cahagir. Aqıl Abbasın Odisseyası.....	5
Zaur Ustac. Doğum günü hədiyyəsi	20
Azər Qismət. Södürülən işıq.....	23
Turan Novruzlu. “Brayıl əlifbası” və digər şeirlər	39
Sevil Gül Nur. Yeni şeirlər. ...	46
Azər Ağayev. Şeirlər	58
Həsən Əliyev. “Söz” haqqında.	67
<u>Təqdimatlar</u>	72
<u>Doğum günü təbriki</u>	74
<u>Foto qalareya</u>	75

=====

Salam olsun, Azərbaycanın ilk hibrid jurnalı olan “Yazarlar”ın çox dəyərli yazarları və oxucuları! Bizim yalnız bir məqsədimiz var ki, o da **“Yaradıcı uşaq - gənclərin dövrü mətbuatda çıxışını asanlaşdırmaq , onların tanınmasına köməklik göstərmək”** olmaqla məramnaməmizdə aydın şəkildə qeyd olunmuşdur. Aylıq ədəbi-bədii, elmi jurnal olan “Yazarlar” kitabxanalar üçün ənənəvi qaydada məhdud sayda nəşr olunur və elektron formatda bir neçə sabit, dayanıqlı, təhlükəsiz platformadan PULSUZ olaraq yayımlanır. Jurnalın bu günə qədər çap olunmuş bütün nömrələrini **BİTİK.AZ** saytıdan sifariş yolu ilə əldə edə bilərsiniz. Eyni zamanda **Whatsapp: (+994) 70-390-39-93** “YAZARLAR, ANCAQ YAZARLAR...” © YAZARLAR

Zaur USTAC

BAŞ REDAKTORDAN

Salam olsun, dəyərli oxucular!

Jurnalımızın İyul 2023-cü il (31-ci sayı) ilə görüşünüə gəlmişik. Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının yaddaşında daim müdrik siyasi lider həmçinin müasir müstəqil Azərbaycanın qurucusu kimi yaşayır! Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyi ilə əlaqədar 2023-cü ilin “Heydər Əliyev İli” elan edilməsi barədə Prezident İlham Əliyev Sərəncam imzalayıb. Müasir Azərbaycanın tarixi Ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır! Məlum olduğu kimi “Yazarlar” olaraq bu ilə kiçik töhfə vermək məqsədilə jurnalımızın May 2023-cü il (29) sayını “Heydər Əliyev -100” başlığı ilə Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinə həsr etmişik. Bu saydan əlavə “Ümummilli Lider” adlı xüsusi buraxılış nəşr olunmuşdur. Poçtumuza yazı göndərən şəxslərə bildirmək istəyirəm ki, mövzuya uyğun göndərilmiş yazılar növbəli şəkildə dərc olunacaq. Bu sayda həmçinin ilk dəfə olaraq dəyərli ziyalımız Həsən Əliyevin “Söz” haqqında yazısı yer alıb. Beləliklə ilin yeddinci, ümumi 31 –ci buraxılışımızı diqqətinizə təqdim edirik. Buyurun, tanış olun.

“YAZARLAR” JURNALI

“Yazarlar” jurnalı öz işini aşağıdakı prinsiplər və sturuktur əsasında qurur:

- Jurnalla əməkdaşlıq edən yazarlar “Müstəqil Yazarlar Konfederasiyası” adlı alt qurumda birləşirlər (məqsəd yaradıcılıq əlaqələrini möhkəmlətmək və bir-birinə dəstək olmaqdan ibarətdir. Heç bir maddi və ticari məqsədi yoxdur. Üzv yazarlar nə qurum, nə də bir-birləri qarşısında heç bir öhdəlik daşıyırlar. Üzvülük haqqı nəzərdə tutulmayıb.)
- Gənc yazarlar “Yazarlar dərnəyi” adlı ikinci alt qurumun vasitəsi ilə mütəmadi olaraq ustad yazarlardan faydalı məsləhət və tövsiyələr alırlar. Bundan əlavə dərnək əvvəlcədən müəyyən olunmuş layihələr çərçivəsində jurnalın xüsusi buraxılışlarını təşkil edir.
- Müəyyən layihələrin təşkili və gənc yazarların elan olunmuş müsabiqələrə təqdim edilmiş əsərlərinin nəşr olunmaq üçün seçilməsinin obyektivliyini təmin etmək məqsədi ilə tərkibi gizli saxlanılan 5 (beş) nəfər təcrübəli və filoloji təhsili olan yazardan ibarət “Yaradıcılıq Komissiyası” adlı üçüncü alt qurum yuxarıda qeyd olunduğu kimi ancaq yaradıcılıq məsələləri ilə məşğul olur.
- “Yazarlar” jurnalı bütün sadalanan və burada qeyd olunmamış gündəlik fəaliyyət zamanı ortaya çıxan məsələləri ictimai əsaslarla (ödənişsiz) həyata keçirir.

Əsəd CAHANGİR

AQIL ABBASIN ODİSSEYASI – YAZIÇININ 70 İLLİYİNƏ

AYB-nin Natəvan zalında bir neçə müddət öncə Aqil Abbasın “Çay qırağında bitib, susuz qalan ağacların sağlığına” kitabının təqdimatı oldu. Aqil müəllim 30 ildir yayınlanan “Ədalət”in təsisçisidir, uzun illər bu qəzetin Baş redaktoru olub, 6 nəsr kitabının müəllifidir, “Şöhrət” və “Vətənə xidmət” ordenli, “Qızıl kəlmə” və “Humay” ödüllüdür, Əməkdar jurnalist, Millət vəkildir, bir sözlə, adı-sanı dünya-aləmlə birdir. V.Yusiflinin diliylə desək, “Bu, Aqil Abbasdır!” və sadəcə adını çəkməyin özü onun haqqında artıq çox şey deyir.

Amma Aqil müəllimin yığıncağına gələnlər gərək “Natəvan”a sığmayıb, foye və koridorlara daşa, kameralar yan-yana düzülə, fotoaparatlar şimşək kimi çaxa, parlamentdə deputat, Ədəbiyyat İnstitutunda alim, mətbuatda qəzetçi, mağazalarda gül-çiçək qalmaydı! O istəsə, bütün bunları bir qırpımda eləyər, amma onda Aqil Abbas olmazdı. Mən hələ 20 il öncə “Ədalət” qəzetində “Körpü” ədəbiyyat əlavəsinə redkatorluq eləyəndə başqalarının düşüncə özgürlüyünü Aqil müəllimin necə önəmsədiyinin, mövqe üstünlüyünü işə salıb, kiminsə

iradəsini zorlamaq, kimisə nəyəsə təhrik eləməkdən necə uzaq olduğunun şahidi olmuşam və ona sayğım yaranıb – vicdan sahibi olduğunu görmüşəm. Bəzən yazılarında duyğularını cilovlamayıb yetərincə jarqonlar işlətsə də, A.Abbas, əslində, ən etik yazarlarımızdan biridir. Nədən ki vicdan etik anlayışdır və onun olmadığı yerdə ən nazik ibarələri işlətsən də, bu hansısa elitarlıq, kübarlığın əsla və əsla göstəricisi ola bilməz! Əsl kübarlıq da, ən böyük elitarlıq da vicdanlı olmaqda, məzluma, kimsəsizə dayaq durmaqdadır və A.Abbas həmişə xalqın sözünün deyib. Onun öz 70 illiyini sıradan bir yığıncaq kimi keçirməsi özü də, məncə, hər cür vicdansız təmtərağa səssiz etiraz idi. Əlbəttə, təqdimatda yetərincə nüfuzlu şəxslər – alim, tənqidçi, deputat, şair-yazıçı, jurnalist vardı, amma hiss olunurdu ki, çıxışlar, təriflər, bir sözlə, bütün bu təqdimat haqq-hesabı özəl hazırlıq olmadan öz axarıyla yaranıb və hər cür zahiri effekt çabası, nümayiş tonu, dəbdəbə ahəngindən uzaqdır – eynən Aqil müəllimin özü kimi! Bu, sadəcə Millət Vəkili yox, millətin vəkilinin, saçı-saqqalı yurd həsrəti, el-oba dərindən ağarmış bir ağsaqqalın yığıncağını xatırladır, təqdimatla yanaşı yazıçının 70 yaşının tamam olduğunu göz önünə alanda isə bu təzad daha qabarıq görünürdü. Əminəm ki, yazıya Aqil müəllimin sözü yox, özündən başlamağıma təəccüblənmədiniz. Nədən ki, onun özündən danışanda sözündən, sözündən danışanda isə özündən danışdığımı bilirsiniz. Filoloji dillə desək, A.Abbas realist yazıçı, “Çay qırağında bitib, susuz qalan ağacların sağlığına” povesti isə realizm üslubundadır – yazıçı nəyi necə görübsə, elə də yazıb. Onun personajları həyati prototipləri olan, bəziləri yazıçının öz kökləriylə bağlı olduğu Ağcabədi və Ağdam camaatı, bəziləri isə müəllif də daxil olmaqla B.Vahabzadə, Rəmiş, Q.Ağsəs və sair kimi bütün ölkənin tanıdığı gerçək şəxslərdir.

Amma A.Abbasın realizmi sovet yazarlarının sosrelizmi, 60-cıların psixoloji realizmi, yaxud italyanların neorealizmi deyil, hər nədirsə, bütün sosio, psixo və neo-su ilə birlikdə dünyanın dürlü yazıçıları arasında yalnız və yalnız onun özünə məxsusdur. Yeni bu əsərin metodoloji və üslubi yönleri müəllifin çoxillik fərdi daxili gəlişmə məntiqinin sonucu kimi meydana çıxıb və yazılma prosesində yaranıb. A.Abbas realizminin öz yolu var, o, başqalarını yamsılamaq bir yana, öz-özünü də təkrarlamır və yazıçı təbiəti baxımından hər dürlü üslub nümayişi çabasından uzaqdır. Onun üçün ədəbiyyat sözün gözəlini yox, düzünü deməkdir. Amma nə qədər qəribə də olsa, A.Abbasın sözünün bəzəyi öz əsərlərini hər cür bəzək-düzəkdən uzaq sadə xalq dilində yazmasından irəli gəlir və bu paradoks əksinə çevrilmə qanunundan doğur. Yeni istənilən bir şey nə qədər gəlişirsə, onun limiti bir onca tükənir və bəlli anda öz əksinə çevrilir. Hər cür üslubi bəzək-düzəkdən

A.Abbasın düşüncə biçimi, yazı dili və üslubu üçün səciyyəvi olan uzaqlıq da son sınıra varınca özü bir bəzəyə çevrilir, əks qütblər bir-birinə elə qaynayıb-qarışır ki, onları gülü özündən olan parçanın materialı ilə naxış kimi bir-birindən ayırmaq çətin olur. Burda parçanın materialını gerçək olaylara, naxışlarını isə yazıçının ona vurduğu bəzəyə bənzətmək olar. Ən önəmlisi budur ki, materialla naxışların rəngi eynidir, yəni yazıçı həyat materialına nəinki üçüncü, dördüncü, yüzüncü, hətta ikinci rəngi də vurmur, öz təxəyyülü, fərqli kitablar, dürlü "izm"lərdən gələn təsir və plagiatlarla onun boyasını dəyişmir. Təsadüfi deyil ki, 114 səhifəlik povestdə cəmi bir, ya iki yerdə 60-cı illər poetik nəsrindən gələn dil-üslub təsiri duyulur ki, bunların da ümumi həcmi yarım səhifəni aşmır. Bu üzdən "literaturşinadan" A.Abbas qədər uzaq ikinci yazıçı tapmaq çətinidir. O birbaşa həyatdan, gerçəklikdən gəlir və mətnə həyatı, gerçəkliyi gətirir. Çağdaş jurnalistikamızın patriarxı C.Məmmədlinin dediyi kimi, "Aqilin əsərlərinin güc mənbəyi real həyatın özüdür". A.Abbasın Molla Nəsrəddin gülüşü, Sabir sarkazmı, C.Məmmədquluzadə tragikomizmi ilə səsleşən məqamlarına gəlincə, bunlar onun folklor və klassikadan etkilənməsindən daha çox, hamının vahid ana mətn – həyatın özündən gəlməsinin göstəricisidir. Bir sözlə, bədii söz və gerçəkliyi A.Abbas qədər aşırı eyniləşdirən ikinci yazıçımız yoxdur desək, yanılmazıq. Həyatın ən amansız gerçəklərinə göz yummadan həm də bu amansızlığın içində həzin lirizm, şeiriyət görmək və göstərmək, bu iki bir-birindən ən uzaq qütbün ortaq məxrəcini tapmaq, əkslikləri bir nöqtəyə gətirmək və sinirləri gərilməmiş oxucunu bu qütblərin toqquşmasından doğan partlayışla anıdan yaxalayaraq gözləri yaşarincaya qədər kövrəltmək! A.Abbas realizminin birinci və ən qabarıq özəlliyi budur. Bəs, digər özəllikləri nədir? Bu sualı cavablandırmaq üçün birbaşa söz konumuz olan povesti araşdırmağa keçməyib, yazıçının yaradıcılığına genəl bir baxış eləmək istəyirik.

***

Yazıçı Qarabağda – Ağcabədin Kolanı kəndində dünyaya gəlib və onu hamımızın tanıdığı Aqil Abbas eləyən Qarabağ mövzusunda romanlarıdır. Bu romanları akad. N.Cəfərovun janr təyinatı üzrə “Qarabağnamə” başlığı altında toplamaq olar. Muğanna öz əsərlərində Muğanlıdan Odağüz planeti, Ə.Əylisli Əylisdən Eçmiədzin kilsəsinəcən gedir. A.Abbasın düşüncə orbiti isə Qarabağdan Qarabağacandır və bu yöndən o, S.Əhmədli, Elçin, K.Əfsəroğlu, E.Hüseynbəyli kimi yazıçılarla eyni müstəviyə gəlir. Görəsən, niyə Əylisli son ünvanını, cənnətini, ölməzliyini başqa din və ölkədə, Muğanna başqa inanc və planetdə, qarabağlı yazıçılar isə Qarabağda tapır. Çünki onlar qutsal məkanı Qarabağın timsalında görüb və onu başqa yerdə axtarmağı xəyallarından da keçirmirlər. Onların ilk və son ünvanı, Məkkə və Mədinəsi, “bismillah” və “əlhəmdülillah” Qarabağdır.

A.Abbasın on səkkizinci yüzildən danışan “Batmanqılınc”ında bu ünvan özünün tarixi, “Çadırdə Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz”, “Dolu”, “Allahı qatil edənlər”də isə çağdaş səciyyəsilə əks olunur. Onun üçün dünyada ən dəhşətli şey bu ünvanı itirmək, ən böyük səadət ona qayıtmaqdır. Dünya ədəbiyyatının üç-dörd ana süjetindən biri Homerlə başlayan və Coysda öz postmodernist çevrilməsini tapan Odisseyə mövzusu, yeni döyüşdən sonra evə qayıdışla bağlıdır. A.Abbasın doğma yurda qayıdış ideyası üstündə köklənən qarabağnamələri onun dürlü variantlarda yazdığı odisseyasıdır. İtaka adası Odissey, Günəş şəhəri Platon və Nizami, cənnət Dante və Milton, vadiyi-vəhdət Nəsimi və Füzuli, Yoknapatof Folkner, Makonda Markes üçün nədirsə, Qarabağ da A.Abbas üçün odur! Onun tarixi və çağdaş mövzulu odisseyalarının qayəsi birdir – tarixən də, bu gün də Qarabağın əsl sahibləri bizik, bu torpaqda

yaşamaq ən çox bizim haqqımızdır və heç kəs bunu bizdən ala bilməz! Türk paşası, İsmayıl qalası komendantının Suvorova ünlü məktubundakı dillə desək, göylər uçub yerə tökülər, Kürle Araz tərsinə axar, biz Qarabağı vermərik! Qarabağ Azərbaycandır və nida!

A.Abbasın Qarabağ mövzusunda çəğdaş məzmunlu romanları toxunsan, partlayış törədəcək yüksək gərginlikli elektrik naqillərini xatırladır və bu, məntiqidir. Bu əsərlərin müəllifi nankor qonşular tərəfindən ədalətsiz savaşa çəkilən, doğma yurdundan didərgin düşən, ata-babalarının qəbirləri dağıdılan, minlərlə şəhid verən bir xalqın yazıçısıdır; sivilisasiyanın ən yüksək sınırlara ulaşıdığı bir dövəmdə mağara insanına məxsus vandalizmin ən ağılasıgmaz dəhşətləriylə qarşılaşan bir toplumun təmsilçisidir; supergüclər tərəfindən ikili standartlarla üzləşən, saxta nəzakət və diplomatiya maskası taxmış ən dürlü uluslararası qurumların on illərdən bəri düzənlədiyi saysız-hesabsız, üzücü dəyirmi masalarda min bir bəhanəylə ağı boza verilən, əli hər yerdən üzülən, təklənən, sonucda “namərdin gücü var, mərdin Allahı” inancına sığınan bir ölkənin sözcüsü, ən ağırlı istəklərimizin ifadəçisidir.

Təxminən iyirmi il öncə yazdığı “Çadırdə Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz” romanına girişdə müəllif deyir: “Elə dərdlər var ki, onu yazmaq üçün qüdrətli qələm sahibi olmalısən. Və bu dərdi içimdən keçən kimi yazmağa qüdrətim çata bilən qədər yazdım.” Yazıçı, əlbəttə ki, təvazökarlıq eləyir, çünki bu roman onillərdən bəri xalqın içində yığılan ağı, hirs, qəzəb, hiddət, hikkə qarışıq bir qəhrəmanlıq ehtirası, vətənpərvər fədakarlığının fantastik bədii ifadəsidir. Romanın çadır şəhərciyində yaşayan, illərdən bəri anormal durum üzündən, lissabonlar, sammitlər, minskilər, atətlərin yalançı vədlərindən

canı boğazına yığılan Müəllim adlı qəhrəmanı gizli yollarla, təkbaşına, ölümünü gözünün qabağına alaraq Şuşaya gedir, partlayış törədir çoxlu sayda düşmənin məhvinə səbəb olur və özü də həlak olur! Bu, təkcə bir yazıçının deyil, bütün dünyada təklənmiş bir xalqın dünyaya, yaşama, batıya, doğuya, yerə, göyə, taleyə, hətta Allahın özünə üsyanı idi və A.Abbas özgürlük dönməsi ədəbiyatımızın ən üsyankar yazıçısıdır! Ən ilgincliyi budur ki, təkbaşına cəbhə xəttini keçən, düşmən ordusuna ciddi tələfat verərək şəhid olan, ölümündən sonra Milli Qəhrəman adı alan Mübariz İbrahimov yazıçıya məxsus eyni üsyan və onun qəhrəmanına məxsus eyni rəşadəti bir neçə il sonra həyatda göstərdi! Daha bir neçə il keçdi, Azərbaycan ordusunun xüsusi təyinatlı əsgər və zabitləri Ali Baş Komandan İlham Əliyevin çevik taktiki planı üzrə dünya hərbi sənəti tarixində misli görünməmiş bir qəhrəmanlığa imza atdı – gecənin gözlənilməz vaxtı Daşaltının sıldırım qayalarını aşaraq, düşməni qəfil yaxaladı, yüzlərlə zabit və əsgərimizin şəhadəti bahasına Şuşanı düşməndən azad elədi! Sonra Azərbaycan Prezidentinin dilindən qürurla səslənən bu sözləri bütün dünya eşitdi – “Şuşa sən azadsan!”

“Çadırdə Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz” romanı bədii təxəyyülün tarixi olayları önləməsinin örnəyidir. Belə bir önləməni daha öncə S.Əhmədlin “Ömür urası” romanında görmüşdük və bu romanların hər ikisinə “fantastik” ruh hakimdir. Amma zəfərdən sonra Qarabağa elliklə qayıdışı təsvir eləyən “Ömür urası” romanı sözün həqiqi anlamında fantastik əsərdir, özü də xəyalın gerçəklik kimi təsvir olunması yönündən dünya nəsrində, olsun ki, qarşılığı olmayan fantastika! Burda fantastika prinsipcə mümkün, amma günün bu günü də baş verməyən olayın özündədir. A.Abbasın romanında isə “fantastika” qəhrəmanın xarakterindən doğur. Mübariz İbrahimov fenomeni göstərdi ki, Qarabağa bu şəkildə

qayıdış nəinki prinsipcə, praktik olaraq da mümkündür. S.Əhmədli ilə müqayisədə A.Abbasın xəyalı gerçəkliyə daha yaxındır və yəqin bu üzdən onun xəyalları artıq gerçəkləşib. Əminik ki, yaxın gələcəkdə S.Əhmədlinin “fantastikası” da reallaşacaq və biz elliklə Qarabağa qayıdacağıq!

“Çadırdə Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz”in daha bir ilginc yönü onun psixoanalitik özülüdür. Roman qəhrəmanının qeyri-adi hərəkəti təkəcə milli arzuların ifadəçisi olmaqdan irəli gəlməyib, həm də onun fərdi istəkləri, kişilik instinktlərinin oyanmasından doğur, milli və fərdi duyğular doğal olaraq birləşir. Çadırdə aylar, illərdən bəri normal həyat yaşamayan Müəllim gəncliyində erməni qadınıyla sevişdiyi doğma şəhərə həm də öz erkəkliyini isbatlayacaq bir yer kimi instinktiv olaraq üz tutur. Şüuraltı stixiya getdikcə güclənən və partlayışla sonuclanan olayların təsvirinə sıxılmış yay effekti və sirli cazibə verir, romanın başdan-sonacan birnəfəsə oxunmasına nədən olur.

Əsərdə diqqət çəkən üçüncü məsələ onun ilk baxışdan qəribə görünən adıdır – “Çadırdə Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz”. Bu cümlə-ad romançılığımızda, olsun ki, ilk belə örnəkdir və özəlliklə də, iyirmi il öncə gözümüzün öyrəşmədiyi bir şey idi. Sonralar P.Koelyonun “Rio-Pyedranın sahilində oturdum və ağladım”, yaxud “Veronika ölməyə qərar verir” romanları timsalında cümlə-adların dünya nəsrində varlığını gördükcə mövzu adıləşdi. Yadımdadır ki, Azərbaycan nəşriyatında rastlaşdığım yazıçıdan romana nə üçün belə ad verməsinin səbəbini soruşdum və o, “Tuncay mənə yazdı ki, romanı belə adlandır” deyə net cavab verdi. O vaxt Türkiyədə təhsil alan Tuncay yazıçının oğludur və onun romana nə üçün bu cür qeyri-standart ad verməsinin əsl nədəninə yalnız özü bilir. Mənə gəlincə, romanın mahiyəti ilə bu adın bağıllığını belə

görürəm: Ü.Hacıbəyov Azərbaycan kultürü tarixinin yetirdiyi ən fenomenal şəxsiyyətdir, o dərəcədə ki, Üzeyir Hacıbəyov demək Azərbaycan, “Çadırdə Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz” demək isə “Çadırdə Azərbaycanın gələcək nəslı yetişə bilməz” anlamına gəlir; Azərbaycan çadır dövləti deyil, onun minilləri aşan gələnləri var; Üzeyir bəy kimi dahi yetirən xalqın neçə min il geri gedib, köçəbə həyat tərzinə qayıtması, çadırdə doğub-törəməsi absurddur; həyatımız bahasına olsa belə, Qarabağı düşməndən geri almalıyıq, Qarabağsız Azərbaycanın keçmişı olmadığı kimi, gələcəyi də yoxdur; ya Qarabağ, ya ölüm! Romanın diktə etdiyi ali qayə budur!

A.Abbasın qarabağnamələri arasında ən geniş rezonans doğurən “Dolu” romanıdır. Müəllif üstlərində göz yaşlarından başqa heç bir bəzəyi olmayan şəhid analarına adadığı “Dolu”yla bağlı suala müsahibələrindən birində belə cavab verir: “Bu roman haqqında onun özündən çox yazılıb” və doğrudan da, belədir. Mən iki ən səciyyəvi sitatla yetinəcəm: yazıçı Elçin romanı “ədəbiyyatımızda hadisə”, N.Cəfərov isə öz müəllifinin “ən dolu əsəri” adlandırır. Roman əsasında rejissor E.Səfərov eyniadlı film çəkib və filmin də taleyi romanınkı kimi uğurlu olub. “Dolu” Birinci Qarabağ savaşı mövzusunda ən yaxşı roman, “Dolu” isə ən yaxşı film sayılır. “Humay” ödülü alan filmin bəzi səhnələri, özəlliklə də Hollivudu yada salan döyüş səhnələri öz mükəmməlliyi ilə özəl razılıq doğurur.

“Dolu” romanı “Çadırdə Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz”dən sonra yazılsa da, daha öncəki olayları – Birinci Qarabağ savaşı, konkret desək, Şuşanın işğalını əks etdirir. Şübhəsiz ki, mövzunun özü bu povestə öncəki və sonrakı qarabağnamələrdən daha gərgin psixoloji ton verir. Şuşanın işğalı Birinci Qarabağ savaşı, ən kəskin məqamıdır və buna uyğun romanda qaçılmaz nevroitik ruh hakimdir. Lakin bu ruh

əsinin sonunacan öz başlanğıc tempini saxlamır. Görünür, bu üzdən roman birincinin ikincidən daha yüksək pərdədə yazıldığı iki hissəyə bölünür. “Çadırda Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz”dən fərqli “Dolu” ikinəfəsə yazılıb və ikinəfəsə də oxunur.

Müəllif romanı öncə “Dünyanın ən gözəl ölüsü” adlandırsa da, Markesin ünlü hekayəsini xatırladığını deyən xanımı İ.Tuncayın təklifiylə qərarını dəyişib və əsərə “Dolu” adını verib. Bu ad birinci qatda təbiət olayı, ikincidə döyüşçülərimizin üstünə dolu kimi yağan düşmən güllələri, üçüncüdə taleyin və zamanın başımıza dolu kimi vurduğu zərbələri işarələyərək, həm real, həm də rəmzi-simvolik anlam daşıyır. Ad məsələsinə toxunmuşkən, romanda qəhrəmanlar və personajların adlandırılması da digər romanlardan fərqlidir: Pələng, Drakon, Pələngin anası... Bunlar “Çay kənarında bitib, susuz qalan ağacların sağlığına” povestindəki gerçək prototipi olan deyil, savaşın verdiyi adlardır. Savaşın öz qanunları olduğu kimi, söz qanunları da var, burda hər şeyi o diktə edir və insana birçə şey qalır – Şuşada ölməyi arzulayan Pələng kimi şəhadət həsrəti!

Romanın qəhrəmanları ağlasığmaz savaş dəhşətləri içindən öz ləyaqət, cəsarət, mərhəmət, ürək genişliyi ilə boy verir. Ermənilərin neçə illərdən bəri sürən beynəlxalq informasiya blokadası, böhtan və qaralama kampaniyasına qarşı yönələn bu təqdimat ikinci planda dünya insanına mesajdır: biz barbar, vandal deyilik; gənclərimiz Pələng kimi qeyrətli, kişilərimiz ən çətin anda döyüş yoldaşına dayaq duran Drakon kimi igid, qadınlarımız şəhid oğlunun döyüş yoldaşlarına “hamınıza qurban olum” deyən Pələngin anası kimi geniş ürəkdir. Pələngin əsir düşmüş erməni qızını silah gücünə öz döyüş yoldaşlarından qoruması bu yöndən daha səciyyəvidir və

azərbaycanlı xarakterini açmaq baxımından təkəcə A.Abbas yaradıcılığı deyil, genəlliklə bədii nəsrimizdə ən dramatik, yaddaqalan, böyük təsir gücü və dərin semantik işarələmə funksiyalı səhnələrdən biridir. Oxucunu tok kimi vuran bu epizodu yalnız və yalnız A.Abbas, özü də məhz bu cür yaza bilərdi. Azərbaycanlılara qarşı ağılaşmaz vəhşiliklər törədən düşmənin qızına qarşı bu mərdanəliyin psixoloji altyapısında türk mentaliteti və islam əxlaqı dayanır. O mentalitet və əxlaq ki, batı bu gün məhz onlara qarşı xaç yürüşü elan eləyib. A.Abbas bu epizodla Qarabağ sorununa ikili standartlarla yanaşan dünya güclərinə sətiraltı və sətirüstü ittiham oxuyur. “Dolu” başdan sonacan özümüzünkü və özgələrə qarşı ən sərt qınaqlarla doludur və bunun nədəni aydındır. Romanın müəllifi “Ədalət” hüquq qəzetinin Baş redaktoru, söz konusu işə Qarabağ xanlığının siyasi mərkəzi kimi inşa edilən və Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı kimi biçimlənən bir şəhər – qürur mənbəyimiz Şuşadır. Şuşa əldən getdi nədir?! Və daha pisi – Şuşanı ermənilər aldı nə deməkdir?! Dünya alt-üst olubmu?! Zaman tərsinə dönürmü?! Bu suallar “Dolu”nun hər cümləsi, hər sözünün altını cızır, üstündən keçir, oxucunun başına dolu kimi yağır!

Roman bizi A.Abbasın daha bir uzaqqörənliyi ilə tanış eləyir. Tamamilə təkləndiyimiz Birinci Qarabağ savaşında türkiyəli qardaşlarımızın harayımıza yetməməsindən giley eləyən müəllifin arzusu üstündən illər keçəndən sonra gerçəkləşdi. Birinci Qarabağ savaşında Azərbaycana hərbi dəstək verə bilməyən Özal və Dəmirəl Türkiyəsindən fərqli, sayın Ərdoğan Türkiyəsi İkinci Qarabağ savaşında öz köməyini bizdən əsirgəmədi. Və yaxın gələcəkdə Türkiyədən Orta Doğuya gedən, bütün türk cümhuriyyətlərini qapsayan Turan Federasyonunun qurulmasıyla sonuclanacaq yolda

---

Azərbaycanın mühüm geopolitik və strateji məqamlardan biri olacağına şübhə yoxdur.

“Dolu” romanının da, onun əsasında çəkilən eyniadlı filmin də bir “boşluğu” var – onların hər ikisi sual işarəsiylə bitir və başqa cür də ola bilməzdi. O vaxt Şuşanın taleyi özü sual altındadydı. Yalnız illər keçəndən, qəhrəman Azərbaycan əsgəri qurbanlar verərək Şuşanı alandan sonra bu sual belini dikəldib nidaya çevrildi. Bu zəfərin qazanılmasında “Dolu” romanı müəllifinin də mənəvi payı var və bu həm də Azərbaycan ədəbiyyatının payıdır!

“Çay kənarında bitib susuz qalan ağacların sağlığına” povesti göstərir ki, Qarabağ mövzusu A.Abbasın alın yazısıdır. “Çadırdə Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz” kimi bu povest də qaçqın-köçkün həyatından danışır, hər ikisinin qəhrəmanı finalda Qarabağa qayıdır – birincisi ölmək, ikincisi yaşamaq üçün! Lakin təkçə “Çadırdə Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz” deyil, həm də “Dolu”dakı nevroz povestdə psixozə, tragizm isə tragikomizmə çevrilir. Povestin qəhrəmanı – kələ-kötür, əhli-kef, söyüşçül, baməzə qarmon ifaçısı Şakir nə ölümünü göz önünə alıb təkbaşına Şuşaya gedən Müəllim, nə də Şuşada şəhadətə qovuşmaq istəyən Pələngdir! Lakin Şakirin Bakıda qaçqın kimi keçirdiyi daxili gərginlik, başını qatmaq üçün içkiyə qurşanması, nəhayət, finalda Quzanlıya dönüşü göstərir ki, hər üç qəhrəmanı birləşdirən bir ana mövzu var – Qarabağ!

Bəs, görəsən, A.Abbasın öncəki qarabağnamələrindəki tragizm son povestdə niyə (tragi)komizmə çevrilir? Çünki Qarabağ sorunu artıq çözülmək üzrə və povest Şuşanın azad edilməsindən sonra yazılıb. Amma biz bu sorunu əvəzi heç nəylə ödənilməyəcək qurbanlar bahasına çözmüş, bu zəfərə ağılasıqmaz faciələrdən keçib gəlmişik. Povestin tragi(komik)

ruhunu da məhz bu amillər bəirləyir – qaysaqlamış yaraların yeri göynəyir!

A.Abbasın qarabağnamələri dalı da, qabağı da kəsən qılınc kimidir – onun heç nəyə yanaşması birmənalı deyil. Amma son povestdə bu yön öncəkilərdən daha qabarıqdır, nədən ki müəllif olaylara zamanca daha uzaqdan baxır. Yazçının təqdimində azərbaycanlıların hamısı ideal olmadığı kimi, ermənilər də elliklə bunun əksi deyil. Povestin ənənəvi müsbət qəhrəman şablonuna əsla uymayan qəhrəmanı Şakir sxematizmdən kənar canlı insandır: az qala Kvazimoda kimi çirkindir, dünyagörüşü məhduddur, içkiyə aludədir, ağzını Allah yoluna qoyub danışır; bütün bunlarla yanaşı rəhmdil, dürüst, qürurludur, özü ehtiyac içində ola-ola son qəpiyini yetim-yesirə verir, haramdan uzaq, cəsərtlidir. İkinci Cahən savaşında həlak olan və Mozdokda basdırılan atasının qəbrini görməsə də, qarabağlı ola-ola tar-kaman yerinə qarmonda ifa eləsə də, rus mentalitetindən gələn içki aludəçisi olsa da, onun “məqutluğu” xalqın tarixi taleyindən doğan və bir nəfərin simasında əks olunan faciə kimi anlaşılır. Şakirin finalda qaçqın həyatına tüpürərək Qarabağa qayıtması milli yaddaşın alt qatdan boy verməsi kimi anlaşılır. Hər insanın bilincaltında doğma yurda qayıdış kodu var, o gec-tez özünə qayıtmalıdır! Süjetin əsasında duran ideya budur!

Amma povestdə əsas qəhrəmanın daha bir görəvi də var. Rüşvət, süründürməçilik, mənimsəmə və sair kimi toplumsal sorunlar kənddən çıxıb Bakıya gələn Şakirin “yadpənetli” baxışında daha kəskin görünür və qəhrəmanın xarakterinə uyğun bəmərə rəng alır. Az qala hər epizodu ilə tragikomik partlayış doğuran povest sarkazmla minalanmış sahəni xatırladır. Lakin bu minalar öldürmür, güldürür, düşündürür, kədərləndirir, ağladır və sonucda yaşamağa səsəyir. Həyat

sudan başlayır və “Çay kənarında bitib susuz qalan ağacların sağlığına” ölüm yox, yaşam, savaşı yox, dinclik, sağlıq haqqında povestdir!

Povestdə iki obraz – Suren və oğlunun simasında əks olunan erməni məsələsi də özəl açıqlama istəyir. Şakirin ölümdən qurtardığı oğul əsl erməni kimi nankor çıxaraq, azərbaycanlılara qarşı döyüşlərə qatılır. Suren isə “o ermənilərdən deyil” və Ağdamdan qaçmaq üçün öz “Moskviç”ini Şakirə verir. Amma kim deyə bilər ki, bu “xeyirxahlığın” altında erməni məkri dayanmır? Erməninin “Moskviç”ylə bütün Bakını gəzib dolanan Şakir finalda doğma yerlərə qayıdır, sərhəddi keçib, bu “it iyi verən” maşına od vurur. Yazıçı sanki bununla erməni getsin, maşını da dalınca deyir. Amma istənilən halda Surenin “xeyirxahlığına” müəllif yanaşması suallar doğurur: bu, yazıçının həтта erməniyə qarşı da ədalətini; yoxsa povestin həyata yaxınlığındanmı doğur? Məncə, hər ikisindən! Ədalət yazıçının vicdanında, cavabsız suallar isə gerçəkliyin özündədir. Faktə siyasətçi deyil, məhz yazıçı kimi yanaşan A.Abbasın uğuru da vicdan duyğusundan doğan bu obyektivliyindədir.

Povestin diqqəti çəkən daha bir yönü onun rəmzi-simvolik adıdır. Çay bu simvolikada ölkənin axıb gedən zəngin maddi sərvətləri, susuz qalan ağaclar isə insanların işarələyir. Son povestin öncəki əsərlərdən önəmli bir fərqi də məhz ekonomi sorunlarla ilgili üzə çıxır, müəllif sadəcə dıış yox, həm də iç politikayla uğraşır. Odissey artıq yurda qayıdıb, odisseyə isə hələ davam eləyir.

A.Abbas öz qarabağnamələrinə görə 2022-ci ildə İ.Əfəndiyev ödülü alıb. O istər bu əsərlər, istərsə də yarım əsrlik yaradıcılığına görə hər cür ödül və fəxri ada layıqdır. İnanıram

ki, fədakarlıq və vətənsəvərlik örnəyi olan ömrünün 70 illik zirvəsində sayın yazıçımızın əməyi dəyərinə qiymətləndiriləcək. Sayğিদəyər yazıçımızı bu əlamətdar yubileyindən dolayı ürəkdən qutlayır, Uca Allahdan ona cansağlığı və yeni yaradıcı uğurlar diləyirəm.

İlkin mənbə: edebiyatqazeti.az/

Zaur USTAC

DOĞUM GÜNÜ HƏDİYYƏSİ

(hekayə)

Sübhün ala-qaranlığında təkəm-seyrək ötüb keçən maşınların gur işığı düşdükcə yastandığı çalğusunun sapı şümşad kimi parlayırdı. Yaşlı qadın küçədə ondan başqa heç kimin omadığını dəqiq bilsə də böyük bir qəbahət iş görəcəkmış kimi bir sağa-bir sola, bir yuxarı-bir aşağı baxaraq diqqətlə ətrafı dişnəməyə başladı. Ən uzaq səsyetəndə belə sanki çox mahir bir dirijorun çubuq işarələri ilə ustalıqla idarə olunduğundan bir-birinə qarışmadan aydın eşidilən quşların ecaskar səsindən başqa heç nə yox idi. Gözü şəfaf polietilen torbaya sataşdıqca Ay Güneşdən işıq almış kimi parlaqlığı hiss olunacaq dərəcədə artırdı. Başını qaldırıb eyvanlara bir də baxdı. “Yəqin kimsə lap elə indicə atıb”, – düşüncəsi ilə gözlərinin qabağına xumar-xumar buğlanan isti qazan gəldi. Bütün fikrini cəmləyib bir də baxdı. Torbadakı lap elə indicə kəsilmiş, dörd dənə sapsarı toyuq ayağı idi. Son bir dəfə də ətrafı diqqətlə nəzər saldıqdan sonra ani bir hərəkətlə sarı kəhraba kimi parlayan torbanı götürüb uzun narıncı rəngli xalatinin cibinə basdı. Çalğunun sol çiyinə getməsi, sağ əlinin möhkəm-möhkəm narıncı iş xalatinin böyük yan cibinin

üzərində qərar tutması və nurani çöhrəsinə qonan təbəssüm üçü də eyni anda elə avtomatik baş verdi ki, “Qaravula Al!” komandasını icra edən Çin qvardiya əsgərində belə səlislük görə bilməzdin. Daha heç yana baxmadan, əli bərk-bərk cibinin üstündə, çalğusunu yellədə-yellədə səki ilə evinə doğru addımlamağa başladı. Qıvraq addımlarla elə yeyin gedirdi ki, kənardan baxan heç kimi bu gün onun 75 yaşının tamam olduğuna inandırmaq olmazdı. O isə, üzündə təbəssüm, sağ əli cibinin üstündə, dilində şükür, gözünün önündə buğlanan qazan yeyin addımlarla evinə tələsirdi... Qəfil quşların səsi xırıp kəsildi. Lap uzaqdan bir-iki it hürüşməsi eşidildi. Ardınca yaxınlıqdakı məsciddən azan verilməyə başladı. Yaşlı qadın dayandı. Sağa-sola boylandı. Çalğusunu bir az da qorxa-qorxa yaxınlıqdakı qoca zeytun ağacına söykədi. Gözü ağacın sinəsinə vurulmuş lövhəyə sataşanda yenidən təbəssüm nurani çöhrəsini bəzədi. Sağ əlini cibinin üzərindən çəkmədən, sol əlini qoynuna saldı. Düz təxmin etmişdi səs onun mobil telefonundan gəlirdi. Zəng edən amanzaman bir oğlu idi. Bir az da təşvişlə telefonun “Qəbul” düyməsinə toxunub: – “Can bala” – dedi. Kobud kişi səsi küçəni başına götürdü: – “Ma, maaş katını sən götürmüsən?!” Həmin anda yaşlı qadının simasına qəribə bir rahatlıq şökdü. O təmkinlə: – “Yox qadan ürəyimə, mən neynirəm kartı. Oralara yaxış bax...” – “Yaxşı. Oldu. Elə bildim sən götürmüsən...” – həmin kobud kişi səsi yenidən küçəyə yayıldı. Yaşlı qadın telefona bir xeyli sakitcə baxıdıqdan sonra onu yenidən qoynuna qoydu. Çalğusunu götürmək istəyəndə gözü yenidən zeytun ağacının sinəsindəki lövhəyə sataşdı. Yene ani olaraq üzünə təbəssüm qondu və tez də yerini hüzn dolu kədərə verdi. Yaşlı qadın arxasını zeytun ağacına tərəf çevirib onun bayırda qalmış ən azı 2000 yaşlı olan qoca köklərinin üzərində oturdu. Sanki, yüngülcə nəfəsini dərmək istəyirdi. Sıxılır, boğulur, çökürdü... Üzündə çox qəribə kədər məcmusu toplanmışdı. Qəfil hardansa yadına qarğanın

dilindən deyilmiş atalar sözü düşdü. Yenidən nurani çöhrəsi gülümsədi. Qalxıb xüsusi əda ilə şalğusunu çiyinə aldı, zeytun ağacının sinəsindəki lövhəyə bir də baxdı və evinə doğru yol aldı...

01.05.2023.-Bakı.

Azər QİSMƏT

SÖNDÜRÜLƏN İŞIQ

(hekayə)

Soyuqdan üşüyə-üşüyə hündür binanın qarşısına çatdı. Alaqapıdan içəri girməyə tələsməyib divara vurulu avtomat telefonun dəstəyini yerindən ayırıb nömrələri yığdı.

-Alo, hə mənəm. Sifariş verilən ünvanlara getdim... Niyə evə gəlmirəm? Qəribə söz danışırısan..Kefimdən eləmirəm ki... Bir nəfər qalib. Deyəsən, evdədir... işığı yanır. Çalışacam on dəqiqəyə çıxım ordan. Tək olmaz. Əri ilə uşaqları da yanında olar. Yaxşı-yaxşı... Dedim ki, tez gələcəyəm. Mən də səni... hə, hə.. mən də öpürəm.

Dəstəyi yerindən asıb əynindəki zərli-naxışlı qırmızı xələti düzəldə-düzəldə alaqapıdan içəri atıldı, çünki şaxtalı külək kələyini kəsmişdi. Uşaq vaxtı əzbərlədiyi şeirləri yadına salmağa çalışdı.

Artıq siyahıda yazılanların hamısının evinə getmişdi. Bu binadakı müğənnisə siyahıdan kənarı idi. Onlardan yalnız biri zəhmətinin müqabilində pul verməmişdi. Qalanları azdan-çoxdan cibinə pul basmışdı.

Qaşları çatıldı. Çünki siyahıdaki dördüncü mənzildən çıxıb ele pilləkənlərdə Şaxta Baba paltarını çıxarıb nəfəsini dəyəndə, ürəyində deyinişdi ki, “pulsuzluğun üzü qara olsun”. Cibi dolduqca sevinirdi ki, həyat köpüklü pivə kimi gözəldir, bir yandan da körpələri sevindirə bilmişdi. Hələ onlarla şəkil çəkəndə çox atılıb-düşmüşdülər. “Yaxşı ki, şeirləri bir-birinə quraşdırıb yalançı Şaxta baba oldum. Niyə yalançı? Mən bilən hər şey əla idi. Böyüklərin də xoşu gəldi. Qaldı bu məşhur müğənni. Yəqin ərciyəzi onun başını sinəsinə qoyub “canım, bir ili də belə yola verdik” deyir, o da yanağını ərciyəzinin seyrək tüklü başına sürtüşdürə-sürtüşdürə “hə, ömrümüzdən bir il də əksildi” deyir. Bəlkə də əri yaxşı oğlandır, deyə bilmərəm. Yaxşıdır, pisdir, indi bu barədə fikirləşməyə vaxt yoxdur. Məni görəndə bilərlər ki, bu soyuqda beş-on manatın dalınca qaçanlar da var. Daha həyatın gözəlliyindən dəm vurmazlar”.

Müğənni doqquzmərtəbəli binanın üçüncü mərtəbəsində qalırdı. Şaxta baba ünvanı güclə tapmışdı.

..Yağlı boya çəkilməkdən parıldayan qapı deyəsən qoz ağacından idi. Barmağını zəngin düyməsinə toxundurmadan əvvəl ayaq altına sərilməmiş yaş əski ilə palçıqlı ayaqqabılarını sildi: “Yəqin döşəməni silirmiş”. Zəngin qutusunun böyüklüyü qəribə gəldi ona. Düyməni basdı. Səs eşidildi:

-Kimdir orda?

Deməli danışıq avadanlığı imiş. Başındakı papağı düzəldə-düzəldə “sizə qonaq gəlmişəm” dedi. “Hə, yəqin indi masanın üstü bəzənib, yemək yeyirlər. Şampanı hələ açmazlar. 12-yə hələ var. Sırsıra bağladım burda, bircə qapını açsaydı..”

-Axı kimdir orda?

-Dərələrdən yel kimi, təpələrdən sel kimi... Saqqalı qırov bağlayan Şaxta Baba sizə qonaq gəlib.

Qapının o üzündən yenə səs gəldi:

-Bu evdə uşaq yoxdur. Və bir də mən Şaxta Baba sifariş etməmişəm.

“Gizlədir ki, uşağı yoxdur. Deyirəm bu varlılar niyə gözdəymədən qorxurlar?”

-Mən Şaxta Babayam, başa düşürsünüzmü? Siz mənı çağırmissız, mən də gəlmişəm. Əgər zarafatlaşmaq fikriniz vardısı, yanğınsöndürmə idarəsinə zəng edib “pişiyim yanır” deyərdiz. Sizə nə var ki, oturmusuz isti yerdə...Süfrə başında mənim də gözləyənım var axı...

İçəridən səs gəlmədi.

-Şaxta Baba qarlı aşırımlardan keçib, sıldırım qayaları adlayaraq, bu soyuqda bir stəkan pürrengi çay içmək istəyir.

“Deyirəm, bəlkə əri gedib şampan almağa, bunu da qısqanclığından saxlayıb içəridə, açarı da özü ilə götürüb?”.

İçəridən səs gəldi:

-Əgər doğrudan da Şaxta Babasızsa, sizə isti çay olmaz. Yoxsa əriyib suya dönər, axıb çaya gedərsiz.

O, zərli-pambıqlı, butalı papağını başından ağır-ağır sürüşdürüb elə ağır-ağır da aşağı enməyə başladı. Beş-altı pillə aşağı düşmüşdü ki, yuxarıdan gurultu gəldi, qapı açıldı. Saçları kare stilində olan, yapon xələtli müğənni onu səslədi:

-Deyəsən gedirsiniz? Niyə siz qocalar uşaq kimi dəymə-düşər olursuz?

-Mən qoca deyiləm.

-Bilirəm, siz Şaxta Babasız. Di, qalxın.. qalxın yuxarı.

O, yenə də ağır-ağır addımlarla yuxarı qalxdı. Yorulmuşdu. Müğənni gülümsündü:

-Deyəsən, doğrudan incidiz? Üzr istəyirəm.. Duş qəbul edirdim ki, birdən zəng eşidildi. Elə qurulana-qurulana sizi söhbətə tuturdum ki, paltarımı geyinim, elə bu vaxt bizim hörmətli Şaxta Babamız incidi.

-Açığı bir az incidim.

Gözlənilməz qonağın almacıqlarının qızarması müğənninin gözündən yayınmadı. Əsasən də Şaxta Babanın yorğun görkəmi, pambıq bığının bir ucunun qopması güldürdü onu.

-Qonaqpərvərliyimə söz ola bilməz. Burada dayanmayaq. Qonşularım sözbazdır, sabah yenə dalımca zurna çalacaqlar ki, evinə kişi salmışdı.

-Evinə kişi salmışdı?

-Müğənniyəm də...Recissor gəlir, prodüссер gedir, evdə məşq də edirik...Bunlar da tutub dururlar ki, bəs filankəsin evindən kişi əskik olmur. Hansının ağzını yumasan?! Keçin içəri. Xoş gəlmisiz mənim kasıb komama. Amma sizi hardasa görmüşəm.

-Ola bilər. Hamımızın mayası bir kişidəndir – Adəmdən.

-Onu düz dediz. Yox, ora yataq otağıdır, keçin qonaq otağına. Rahatlanın.

Şaxta Baba onun şampan dalınca gedən ərinin hər an içəriyə girəcəyini düşündü.

-Tez gedəcəksiz?

-Bilirsiz, biz sifarişlə işləyirik. Başqa ünvanlara da getməliyəm. Düz beş ildir ki, müxtəlif səbəblərdən Yeni ili öz evimdə qarşılaya bilmirəm. Gah qonaq gedirəm, gah da dostlarımla kafədə, barda ilişib qalırım. Hə, tez getməliyəm. Uşaqlar məni gözləyir.

Yalan danışmasına özü də qızardı. Əslində onu bir qızdan savayı heç kim gözləmirdi. Bilmirdi o qızı sevir, yoxsa elə-belə gününü keçirir.

-Təəssüf. Heç olmasa bu neçə ildə birinci dəfədir ki, evimə Şaxta Baba gəldi. Sən gözlə, incimirsiz “sən” deməyimə.. deməli incimirsiz, bu dəqiqə sənə pürrengi çay gətirim. Aclığın yoxdur ki? Ancaq çay? Oldu.

Bu evi bəlkə də Qış Sarayının zümrüdlü otağına bənzətmək olardı. Yox, bu ağ oldu. Sadəcə rahatlıq və əyləncə üçün hər cür şərait vardı.

Fil sümüyündən ağ rəngli ərəb mebeli, şüşə rəflərdə sıralanan yapon servisləri, çex büllürləri, iri ekranlı Koreya televizoru, cürbəcür nömrəyazan telefonlar, divarlardakı məxməri macar kağızları, klassik naxışlı məleykələr, istiliyindən hətta tavanı, pəncərələri belə tərlədən soba, İranın qırmızı xalıları, Afrikanın qorxulu maskaları, Hindistanın ağ fil fiqurları, türklərin yumşaq taxtı..Əşyalar bahalı, yerində və gözoşxayan olsa da, sanki yetim idilər. Onlara baxmaqdan yoruldu, “gözəllikdən də usanmaq olarmış”,-deyə düşündü. Müğənni şəkillərdə xoşbəxt idi. “Belə adamlar çox yaşayır. Nə qədər alqışlar, təriflər. Təkcə orta məktəbdə keçirilən şəhər festivalında bir dəfə oxuduğum “Cavanlığım” mahnısına görə mənə o qədər əl çalmışdılar ki, indiyəcən o alqışlar yuxuma da girir. Müğənniyəsə hər gün əl çalınır. Həsəd aparmıram, sağlığına qismət. Nə iləsə məşğuldur, deməli nə iləsə xeyir verir. Yoxsa mən? Otuz yaşım var. Məhəllədəki axsaq it də tanımır məni”.

Müğənninin sinidə gətirdiyi limonlu çay, yanında üç cür: zoğal, şaftalı, albalı mürəbbələri, xarici konfetlər və bu konfetlər içərisində ən çox sevdiyi “Mumu”...bütün bunları gətirən müğənninin boynunda, biləyində, barmağındakı brilyantlar gözünü qamaşdırıb fikirdən ayıldı. Utanıb yenidən otağa nəzər sala bilmədi. Müğənni gətirdiklərini səliqə ilə masaya düzüb Şaxta Babaya diqqətlə baxdı.

-Ancaq doğrudan da sizi haradasa görmüşəm. Axır vaxtlar hələ yaddaşsız da olmuşam. Görürsən, yenə “siz” dedim, istəyirəm səmimiyyət olsun, alınmır. Hə, onu deyirdim

axı...Yaşınıza uyğun deyilsiz. Bura baxın, bilmirəm bura necə gəlmisiz, hansı sifarişlə, amma mənim uşaqlarım yoxdur axı?

Şaxta baba təəccübləndi. Həyətdə, əlaqapıda, elə bu evdə düşündüyü qara-qura fikirlərinə görə peşmançılıq çəkdi və “çox axmaq adamam” dedi.

-Niyə uşağınız yoxdur?

“Doğrudan da danışığımı bilmirəm”.

-Qəribə sual verirsiniz. Axı, uşaq olmazdan əvvəl ərə getmək lazımdır. Nə toy duvağımı üzümə çəkmişəm, nə də o duvağı üzümdən götürən olub.

“Yox, məndən adam olmayacaq. Gör, bayaqdan bu yazıq haqqında ürəyimdə necə pis-pis şeylər quraşdırırdım”.

-Sevdiyiniz olmayıb?

-Mənim yox, ancaq istəyənlərim çox olub.

“Elə belə deyəcəyini düşünürdüm. Eyni sözlər, eyni baxışlar”.

Müğənni isə danışdı:

-Heç birini bəyənmədim. Birdə ki ərə gedəndə qadının əli-qolu bağlanır. İndi də yalvaranlar var. Getmirəm. Bilirəm ki, şan-şöhrətimə, puluma görə qarmaqlarına keçirmək istəyirlər məni. Ərə getmək istəmirəm.

Müğənninin kasıb adlandırdığı komanın gözlənilməz qonağı sevdii albalı mürəbbəsinə gümüş çay qaşığına doldurub-boşaldır, ona qulaq asırdı. Çay isə soyuyurdu. İçmək istəsə də müğənninin danışdığı lirik-romantik söhbətin sonunu gözləyirdi. “Danışsın qurtarsın sonra içərəm. Ədəbsizlik olar. Bu qadın elə bil doğrudan da insan üzü görmürmüş”.

-Ərə getmək sənət adamı üçün zəncirlənmək deməkdir. Elə indi də yalvaranlar var.

-Düz danışmırsız.

-Nəyi?

-Elə bu danışdıqlarınızı. Nə qədər eyni söhbət, bayağı sözlər...Siz qadınların xasiyyətidir. Ərə getməyəndə özlərinə təsəlli üçün deyirlər ki, guya bəyəndiyimiz olmayıb, nə bilim ərə getmək azadlığı boğmaqdır, indi də yalvaranlar var...

“Düz etmədim. Onunla elə danışdım ki, sanki neçə illərin tanışları idik. Onun sifətindəki cizgilər, gözlərindəki işığın öləməsi tanış idi mənə. Yorğun, bezgin insan sifəti. Elə bil erkim çatırdı ürəyimdən keçənləri deyim ona, qışqırım, acılayım. Bəlkə də mənə adam balası kimi danışdığına görə bir azdan peşman olacaqdı”.

-Bağışlayın, amma mənə bu tonda danışmayın. Sizi bilmirəm, mən yalan danışmıram.

-Çılgınlıq etdiyimə görə üzr istəyirəm. Bəs, uşağınız yoxdursa, niyə evinizdə çoxlu uşaq oyuncaqları, uşaq paltarları var? Deməli uşağınızın olmasını arzulayırsız.

“Oxu hədəfinə vurdum. Biləcəkdim ki, yaxşı atıcı deyiləm”.

-Yox, sadəcə, uşaqılıq illərimi yadıma salıram.

-Deməli keçmişlə yaşayırsız. Bəs gələcəklə kim yaşayacaq? Yoxsa uşaqlığınız boynuna ağır yük götürüb sizi gələcəyə aparacaq?

-Bilmirəm...Bəzən gecələr o ümüdlə yatıram ki, səhər durub görəcəyəm həmin saçları hörüklü və həmin ağ bantlı beş yaşlı qızcığazam. Həmin o uşaq ki, asfalt küçələrdə tabaşirlə şəkillər çəkər, yağış damcıları həmin şəkilləri yuyub aparar, sonra yenidən, yenidən çəkərdi. Böyüklərə şeir deyər, onlar da başını sığallayar, şıltaqlıqla alınına düşən tellərini dağıdardılar. Daha sonra tut ağacına dırmaşar, qapqara tutlarla ağappaq donunu çirkəndirərdi. Axşam evə gələndə isə yenidən danlanardı. Soyuq gecələrdə isə nənəsinin dadlı nağıllarına qulaq asar, şirin-şirin, dərin-dərin yuxulara gedərdi. Yuxuları da dadlı idi. O, mən idim. Tez-tez yuxularına qızıl balıq girən qızcığaz. O qızıl balıq üç arzumun üçünü də yerinə yetirərdi. Qızıl qanadlı tovuz quşları görədim rüyalarımnda. Səhərlər isə rəngarəng mənzərələrlə açıldırı. Nə yaxşı ki, həyatın əslində nə olduğunu dərk etmərdim. Qəlbim dağların əriməyən qarı idi. Hələ adamları demirəm, onlara müqəddəs varlıq kimi baxardım.

-Bəs indi?

-İndi...İndi...İndilər varmı? İndilər tarixə dönür. İstəsək də, istəməsək də. Səhərlərim eyni mənzərə. Tez-tələsik çay içib səsyazma studiyasına, ordan radioya, nə bilim televiziya qaçmaq, curnalistlərə biri-birinin bənzəri olmayan müsahibələr vermək. Bayaqdan telefon susur. Amma özgə vaxtlar həmin qələmçilər zəng edib zəhləmi tökərdilər: “Gələcək planlarınız. Yenidən dünyaya gəlsəydiniz müğənni olardınız mı?”, əksəriyyəti paxıllardan ibarət müğənni həmkarlarım isə paltarımı harada tikdirməyimi, hansı kremdən istifadə etməyimi soruşub saatlarla beynimi aparardılar. İndi isə telefon susur, heç birinin yadına düşmürəm. Səhərlərim şüşə kimi mənasız, ölgün. Axşamlar da “Rapsodiya” kafesində oxuyub, masa ətrafında yayxanıb ağzının danışığını bilməyən kişilərdən söz götürmək, mənzilimə gəlib başımı balıncı qoyub yenidən fikirləşmək ki, “görəsən, uşaqlığıma qayıda bilərəmmi?”. Və tez-tez də hirsimdən balıncı döyəcləyirəm...Həyatım əriyib gedir, mahnılarım milçək kimi ürək bulandırır.

-Niyə ki, pis deyil.

-Bəsdirin siz Allah. Bayağı sözlərdən cana yığılmışam.

Sükut yarandı. Fincandakı çay qəddar adamın ürəyi kimi soyudu. Müğənni doluxsundu. Amma ağlamadı, qızaran gözlərini üzümə dikib dilləndi:

-Yaxşı, biz nə vaxta qədər belə oturacağıq? Şaxta Baba rolunu çox pis oynayırırsız. Heç məni uşaq kimi sevindirmirsiniz..

-Başa düşmədim, sizə də şeir deyib, mahnı oxuyum?, – deyər Şaxta Baba təəccübləndi.

-Nə olar, nə olar, əyləndirin də məni..Bir az könlüm açılsın. Nə qədər olmasa da bayramdır axı..

“Sınıq qəlbini çilikləmək istəmədim. Yaxşı adam olmasam da, cəllad da deyildim”.

-Nə deyirəm, amma mahnı-filan bilmirəm.

Müğənni “eybi yox, eybi yox” deyə-deyə onu tələsdirir, gözləri işıldayırdı. Şaxta Baba zərli xələtinin düyməsini bağlayıb, İvan Qroznının papağına bənzəyən papağı gözünün üstünə bir az da basıb, bığlarına əl gəzdirdi ki, qopub düşməsin. Ciddi, həm də xoş görkəm alıb əlindəki zərli ağacını başının üstündə hərəldib qalın səslə ucadan və gülə-gülə hay çəkdi:

-Mənim şəkər nəvəm, bu gün bayramdır. Nə bayramıdır, deyə bilərsənmi?

Müğənni uşaq səsile:

-Babacan, bu gün Yeni ili qarşılayırıq.

-Nə edirik?

-Köhnə illə xudafizləşib, əlvida deyib, onu qəlbimizin tarixinə yazırıq.

Şaxta Baba əyilib onun yanağından öpdü.

-Mənim hiyləgər Şaxta Babam deyəsən fürsətdən istifadə edir. Amma məni elə qocalar kimi öpdün haa, – deyə uğunub getdi.

-Ağıllı nəvəm, hələ bu harasıdı..Baban səni o qədər güldürsün ki, tənhalığın daşını atasan.

Müğənni uğunub gedir, işıldayan gözlərindən sevincli yaş axır, uca boyunu əyib uşaq roluna girirdi.

-Babacan, ay babacan, bəlkə şeir deyəsən? Nə olar, şeir istəyirəm, şeir istəyirəm, – deyə müğənni əlini gözünün üstünə qoyub yalandan ağlamağa başladı: – Şeir istəyirəm, şeir istəyirəm, babacan, heç sən mənə xurcununda nanəli sovurma konfetlər, kuklacıqlar gətirmisən?

-Ay mənim balaca nəvəm. Sənin Şaxta Baban bura gələnə qədər çox əziyyətlər çəkdi, təpələrdən yel kimi, dərələrdən sel kimi, dağların bumbuz bulaqlarından su içdi, ayaqlarına təpər, səsinə güc gəldi. Bəs sən bu qoca babanı nə bilirdin? Səni şirin qoğallarsız, sovurma konfetlərsiz qoyarammı? Hələ bir deyirsən səni haradasa görmüşəm. Axı, mən hər il sənin kimi çoxlu-çoxlu körpələrə, nəvələrimə qonaq gəlirəm, xurcunumdan rəngbərəng hədiyyələr çıxarıb onlara paylayıram, sevindirirəm. Onlar isə rəqs edir, şeir deyir, mahnı oxuyurlar. Bəs, indi sən qoca babanı nə ilə sevindirəcəksən?

Müğənni boğazının ən incə səs ilə qışqırdı:

-Şax-ta ba-ba, Şax-ta-can, har-da-san bu vax-ta-can-n-n-n?

-Ay mənim gözəl nəvəm, məgər şeiri də belə qışqıra-qışqıra deyirləmi? Babanın qulağı batdı ki..Bəlkə rəqs edəsən, hə?

Müğənni uşaq kimi yeriyyə-yeriyyə qonşu otağa keçdi. Şaxta Baba isə sevinirdi. Nə vaxtdan idi belə sevinmir, hətta süfrə arxasında gözləyən qızı da yadından çıxarmışdı. Elə bil yenidən doğulmuş, elə bil yenidən uşaqlaşmışdı. Müğənninin isə sevincli göz yaşları kəsilmir, elə hey axırdı. Qısa saçına ağ bant bağlayıb, əyninə qırmızı don geyinmişdi. Don belini sıxsa da, xoşbəxtliyindən uşaqlığını yenidən və yenidən dadmaq üçün hər şeyə dözərdi. Gülüş içərisində ağlayan müğənni yellənə-yellənə bəzədiyi küknar ağacının ətrafına dövrə vurub rəqs edir, yorulanda dayanır, uşaqlar tək barmağını ağzına aparıb şeir deyirdi. Şaxta Baba isə əl çalır, hərdən o da qol götürüb oynayırdı. Müğənni xoşbəxt idi. Və xoşbəxtliyindən qarşısındakının kim olduğunu fərqi varmayaraq qucaqlayıb sinəsinə sıxırdı. Komasına gələn özgə, yad adamı özünə doğma bilir, şeir deyir, şaqraq səslə gülür, onun əlindən tutub otaqdan-otağa keçirir, qulağına bir-birilə rabitəsi olmayan şadlandırıcı sözlər qışqırırdı: "Qoy üzümüzə gələn Yeni il bizə xoşbəxtlik gətirsin, qoy arzularımız çiçəklənsin, qoy heç kim tənha qalmasın".

***

...O, Şaxta Baba paltarını çıxarıb evdən çıxmaq istəyəndə müğənni əlini onun cibinə apardı. Oğlan əlini cibinə atanda xeyli pul olduğunu gördü.

-Götürməyəm, vallah götürməyəm.

-Xahiş edirəm, əlimi geri qaytarmayın. O qədər sevindirdiniz ki, mənə.

O, bu sözləri deyib başını qarıya söykədi, əllərilə üzünü tutub ağladı. Səssizcə ağladı.

-İnanırsız, müvəqqəti də olsa o uzaq, əlçatmaz illərimə qaytardınız məni. Pulları isə, götürün. Mümkünsə yenə gəlin.

-Yəni sizi heç bayram günlərində təbrik etmirlər?

-Təbrik də edirlər, qonaq da gəlirlər. Bilirsiniz, biz çox darıxdırıcı yaşayırdıq. Mən də, siz də, elə Şaxta Baba da... İldə bir dəfə Laplandiyadakı evindən çıxır ki, adamları sevindirsin...Kimisinin qapısından, kimisinin sobasından evlərə girir ki, küknar ağacının dibinə, kimisinin sobasından asılan coraba hədiyyə qoyub getsin, özü də gizlicə...Və təsəvvür edin, onun evlərə gəlməsini heç kim görməməlidir...Özümüz Şaxta babaları fikirləşdik, özümüz də həyatlarını puç etdik.

-Niyə ki... Onları hamı sevir...

-Lənətə gəlsin belə sevgi. Ömrünün hər bir ilində yalnız birçə gün sevirilər...Sonrasa qoca yaddan çıxır. Qınına çəkilir və yenə də o birçə günü gözləyir. Məgər bu da həyatdır?

-Hər halda mən bir Şaxta Baba olaraq bəyan edirəm ki, özümü xoşbəxt hiss edirəm.

Hər ikisi gülüşdü. Müğənni yenə də qaşlarını çataraq:

-Budur saat 12-nin tamamına az qalıb. 12-dən sonra mənim də qonaqlarım gələcək. Siz isə qeyri-adi, unudulmaz qonaq idiz. Aşırımlardan, enişlərdən, sıldırım qayalardan, sırsıralı

meşələrdən keçib bu tənha komama qeybdən, özü də qəflətən gəldiz. Qəflətən də gedirsiz. Amma təəssüf ki, sizi harada görməyimi yadıma sala bilmədim.

-Bir dəfə konsertiniz vaxtı səhnəyə qalxıb sizdən aftoqraf almışdım.

-Yadıma düşmədi. İndi gedirsiz Yeni ili qarşılamağa, mənə bu qırmızı donumu, ağ bantımı çıxarıb süfrə hazırlayacağam, qonaqlarımın qarşısına gülə-gülə çıxacağam. Sanki heç nə olmamış kimi. Onlar heç nəyi bilməyəcəklər. Bunu bir siz, bir də mən biləcəyəm.

***

...Alaqaqıdan çölə, şaxtalı havaya çıxanda hiss elədi ki, onu iki tərəfdən külək vurur. Təbiətin bu qış gününə verdiyi külək, bir də cibini yandırır daş kimi ağırlıq edən kağız pulların küləyi. İkinci küləkdən azad olmaq üçün yenidən pilləkənlərlə yuxarı qaçıb pulları müğənninin qapısı ağzında qoyub zəngi basdı. Və qaça-qaça birinci küləyin ağışına atıldı. Müğənni isə tez-tez soyuqladığına görə çoxdan bağladığı pəncərəni açıb onun ardınca baxır, gülə-gülə başını bulayırdı.

...Oğlan Şaxta Baba paltarını çıxarıb binanın qarşısındakı telefon köşkünə yaxınlaşıb nömrələri yığdı.

-Axşamın xeyir. Bu Yeni il gecəsi sifarişini yerinə yetirdim. Əcəb sürpriz fikirləşmişən. Getdim, hələ çay da içdim. Narahat olma, sevindirdim onu. Zövqün yaxşı imiş. Necə? Gəncliyində ondan gözəl idi? Nə bilim...Daha neyləyək, ilk və uğursuz məhəbbətindi də... Saat 12-dən sonra qonaqları gələcək, sən

heç onun yadına da düşməyəcəksən. Yoldaşını təbrik elə, mənim ağzımdan uşaqların üzündən öp. Nə deyirsən? Ondan danışım? Ey, bura bax, mən burda donuram, sənsə ilk məhəbbətinin xiffətini çəkirsən, ancaq deyim ki, onu atmaqda ömrün boyu səni qarabaqara izləyəcək səhv eləmişən. Səni can verənə qədər izləyəcək böyük səhv. Anladın məni?

Dəstəkdən səs gəlmədi.

Dəstəyi asdı. Dayanacağa tərəf gedə-gedə neçə dəfə arxaya çönüb müğənninin pəncərəsinə baxdı. Müğənni görünmürdü. Yeni ilin gəlməsinə isə dəqiqələr qalırdı. Taksiyə əyləşdi. Yenidən arxaya çönüb onun pəncərəsini tapmaq istədi. Tapdı. Binanın bütün pəncərələrində işıq yanırdı. Müğənninin pəncərəsi isə qaranlıq idi. Deməli saat 12-dən sonra heç kim onun komasına gəlməyəcəkmiş. Pəncərə qaranlıq idi. Sanki yiyəsiz bir daxma kimi....

O, öz işığını söndürmüşdü. Özü də çoxdan söndürmüşdü.

TURAN NOVRUZLU

BRAYL ƏLİFBASI

Səni sevmək
Brayl əlifbasını öyrənmək kimidir...
Napoleonun əsgərləritək
qaranlığın səssizliyində
pıçıltısız oxumaqdır səni sevmək.
Sadəcə nöqtələrə toxunaraq
xəritələri zehnimə köçürməkdə
Səni sevmək...
Əllərim gözlərini əzbərleyib,
əlifbamin sual işarəsidir gözlərin.
Ovuclarımın içi
yanaqlarını qucaqlamağı sevir,
dodaqlarım burnuna toxunanda
əlifbamin nöqtəsini oxuyuram.
Kəpənək çiçəyə toxunduğu tək
nəfəsini qoxulayıram.
Zərif qulaqlarını oxşayanda
vergülü duyuram.
Əlifbamin məchul X hərfi
dodaqlarında gizlənib.

Səni A-dan Z-yə sətir-sətir,
misra-misra təkrarlayıram.
Səni sevmək Brayl əlifbasını
öyrənmək kimidir...
Gecənin bir aləmi əlimdə vərəq
Yorğun əsgər kimi yuxulayıram.

SƏN KİMSƏN?

Sən kimsən?
Bəlkə günəşin qürub çağı
küləyin qucağında
yatmağa hazırlaşan
dənizin özüsən
təlatümlü, köpüklü dalğalarınla...
Mənsə qollarının arasında
ayağı yerdən üzülmüş
naşı üzgüçü...
köksünə sığınıb
sənə qərq olanda
bir anlıq nəfəsim dayanır
güclü bir dalğanın
sahilə çırpılıb
sonra yenidən
dənizə qayıtması kimi...
Sən kimsən?
Bəlkə qayıqdakı balıqçı...
Yox, səndə balıqçı ürəyi yoxdu axı
toruna düşən balıqları
kövrəlib dənizə qaytararsan
bilirəm...
qıymazsan çarəsiz balıqlara
Sən kimsən?
Bu qədər mərhəmətli,
bu qədər həlim

Sən kimsən?
Nəfəsi eşq qoxuyan
ruhu sevgi toxuyan
baxışları
körpə təbəssümü kimi
sevimli və məsum
Sən kimsən?
Züleyxanın küləsi Yuzarsif
yoxsa Erosun kölgəsi?

ZÜLMKAR

Ağla gələn
başə gələr deyirlər
Ağlıma sən gəlirsən...
Dərdlə dərman
qoşa imiş deyirlər
Zərdə qoşa gəlirsən...
Gündüzlər xəyalıma
gecələr yuxuma gəlirsən
Gözüm tora dirənir,
başucumda bir hörümcək
yol qurur...
Axşamın sərin mehində
boynuma nəfəsin dəyir
Bir də görürsən ki,
durduğum yerdə
qulağıma səsin gəlir
Qatar-qatar xatirələr
yoluma çıxır
Bir də görürsən ki,
yağışın hər damlası
arı kimi sancmağa
üstümə gəlir
Həsretin qor yükü

bağrımı dəlir...
Bir də görürsən ki,
bir sincabın gözündən
baxışların boylanır
Sənə doğru getdiyim yollar
Cırtdanın nağılındakı kimi
haçalanır, qollanır...
Səni necə sevdiyimi
bilirsən
Belə olmaz, zülmkar,
Özün nə vaxt
gəlirsən?

ƏZİZİM

Deyirsən ki, yatammıram gecələr,
bilirəm ki
sıxır səni nə edimlər, necələr
Həyatdı bu
zaman keçər,
sevinc qəmə güc gələr,
yorğun ruhun
bircə şirin yuxu ilə dincələr
Eh... bu dünya
belə gəlib beləcə də gedəcək,
yaşa ömrü əvvəl- axır bitəcək.
Hər açılan günəş üzlü sabahın
haqqını ver gözlərinə gülümsə,
gecələri qəti qara basmasın,
yat yuxunu doyunca
keşik çəksin mələklər...
Ölüm səni qorxutmasın gecələr,
gec ya da tez əcəl ömrə tən gələr
Bir də gördün kəfən cismə gen gələr
Həyatdı bu

zaman keçər, görərsən ki,
sevinc qəmə güc gələr,
yorğun könlün
bircə şirin yuxu ilə dincələr...

ŞƏKİLLİ KİTAB

Şəkili kitab kimisən
Oxumaq olmur
Tikanlı gül kimisən
Qoxulamaq olmur
Bürkülü yay kimisən
Yuxulamaq olmur
Nədi bu əlimdən
Çəkdiyim zülüm
Alovum sönübdü
Sovrulur külüm...

ƏRİKLİ

Uzaqlardan
çox uzaqlardan
dumanlı, yuxulu
tarix boylanır...
Azğın düşmən hiylə ilə
talan etmiş
obasını, elini.
Alov tutmuş dağlarında
durnaların telini.
Bulandırmış Əriklinin çayını,
duymamışlar harayını, hayını.
Zəngəzurdan köç eyləmiş Laçına
Əriklinin ərənləri, ərləri
məskən salmış, oba qurmuş
zəhmət ilə ömür sürmüş
atı, öküzü arıq, itləri yallı

ruhu gözəl adamlar...
Çox görmüşlər bu hüzuru yağılar...
yənə də hücum etmiş
Can Laçına rus köpəyi diğalar
yənə viran qalmış eli, obası
Bakiya pənah gətirmişlər ərənlər
zəhmətkeş arıların gözü tox olar
amma bal arısının yuvasına
baldan ötrü çomaq salan çox olar
Və beləcə yara olmuş yar Laçın
Bax, beləcə yetim qalmış Ərikli...
İllər keçmiş zaman yetmiş
qisasını yaman almış ərənlər
əhsən demiş igidlərə görənlər
Yənə qartal qanad çalır havada,
yənə bülbül cəh cəh vurur yuvada
Uzaqlardan çox uzaqlardan
Ərik çiçəklərinin zərif qoxusu gəlir
qələbədən xumarlanan könlümün
xeyallarda dumanlanan beynimin
Ərikli, çiçəkli yaylaq eşqilə
həzin yuxusu gəlir...

QIZIM

Qoxusu ətir
nəfəsi meh
göz yaşları şəh qızım
Qolları çərpələng
kiprikləri çətir qızım
Apar məni uşaqlığıma
bir az gizlənqaç
bir az bənövşə-bənövşə,
bir qucaq gülüş
gətir qızım...

Saçları kömür
gözləri ömür qızım
Bugünüm, sabahım
sevgim, sınağım...
körpə sonam,
son nəfəsimdə anam qızım...

SEVİL GÜL NUR

ÖMÜR ŞİRİN YUXUDUR

Fələkdən kam almaq necə qəlizmiş!
Həyat bir dəyirman – ömrü üyüdən...
Sən demə, bu dünya yaman cılızmiş,
Mənəmmiş gözümdə onu böyüdən...

* * *

Mən nəhəng bildiyim zirvəli dağlar
Əslində əl qədər toz yığınymış.
Çəmənlər... Düzənlər... Bağçalar... Bağlar...
Dilimdə kök salan söz yığınymış...

* * *

O sonsuz ümmanlar, dərin dəryalar
Ovcuma sığışan bir udum suymuş.
O ucsuz-bucaqsız geniş səhralar
Bir qarış ölçüdə olan quruymuş...

* * *

Gündüzlər aləmə nur yayan Günəş
Cismimi yandıran isti kürəymiş.
Ay gecə işıq yox, saçırmış atəş,
Övkəsi, hikkəsi, hirsli Yerəymiş...

* * *

Sanırdım, yağışdır göydən süzülən,

Sızlayan ruhumun göz yaşlarıymış.
Ağaclər – cərgəylə yerə düzülən-
Ölmüş arzuların baş daşlarıymış...
* * *

... Yaşanan bu ömür şirin yuxudur,
Qarışib gecəyə gündüzlərimiz.
Gerçəyi dərk etmək bizi qorxudur,
Odur ki, ayılmaq istəmirik biz...

BİR OVUC ÜMİD

Bir şəhərlik məsafə,
Bir nəfəslik ayrılıq,
Geri dönməyən yollar...
Qarşımdasa Mark Levi –
Hələ “bir-birimizə
deyilməyən sözlər” var...
* * *

Hələ saf duyğuların
Tamam olmayıb ili.
Hələ ayaq izimiz
Kövreltməyib sahili...
* * *

Cücərən hisslərindən
Bir qucaq misra dərdim.
Sən sevgi istəmişdin,
Bağışla, ömrüm-günüm,
Kasıbın olanından –
Mən sənə şeir verdim...
* * *

Bu gecə də mənləsən,
Gözlərimə qonaqsan,
Üzli qonaqlar kimi
Dəvət də gözləmədən
Ciyərimə keçirsən.

* * *

Bilirəm, qəhvəni tünd,
Çayı soyuq içirsən.
Nə hazırlayım sənə?
Soyuq çay, isti şeir –
De, hansını seçirsən?

* * *

Kükrədi boğuş səsin
Yenə qulaqlarımda,
Bu sərsəri ruhumu
Çəkdi dərinliyinə.
(Lənətə gələsən e,
Gecə-gecə işlədin
İliklərimə yenə...)

* * *

Yenə də dil bilməyən,
Susmayan ağrıları
Tapşırdım bu gecəyə.
Adını zikr eyləyib
Bir ovuc ümid içdim
Sənsizlik keçsin deyə...

UNUTMAQ CƏHDİ

Məndən nigaran olma,
Birtəhər yaşayıram.
Dağ boyda bir ağrını
Ruhumda daşıyıram.

* * *

Sən ki mənə bələdsən,
Tükənən deyil gücüm.
Məndən böyük olsa da,
Çiynimi əymir yüküm.

* * *

Daha gözüm asılmır

Telefon ekranından.
Cana ziyandır deyə
Ayırmışam yanımdan.
* * *

Günü ötürmək üçün
İş-güclə baş qatıram.
Səhərlər gec oyanır,
Axşamlar tez yatıram.
* * *

Beləcə, keçinirəm
Günləri saya-saya.
Verdiyın qəhəri də
İçirəm doya-doya.
* * *

Fincanda çay soyuyur,
Boşqabda donur yemək.
Səni unutmaq üçün
Hələ verirəm əmək.
* * *

Hələ səy göstərirəm
Yaddan çıxasan deyə.
Unuda bilmirəm ki...
And olsun yerə, göyə...

AKSİOM

Yığıb ağırlarımı ürəyimin çiyninə
daşıyıram özümlə,
Günahların iziylə sabaha çatmaq olmur.
Sevgi adlanan yolun dönüşü yoxdur, ömrüm,
Geri qayıtmaq olmur.
Boğazımda ilişib qalan düyün kimisən,
Səni nə udmaq olmur, səni nə atmaq olmur.
Elə bir ağrısın ki, vallah, ovutmaq olmur...
Səni unutmaq olmur...

* * *

Bilmirəm, gündə neçə məktub yazıb-silmişəm,
Sayını unutmuşam,
Ömrümü qayçılayan illərin həftəsini,
ayını unutmuşam,
Gözümdə mövsümlər də dəyişib öz rəngini,
Fəsilərin qışını, yayını unutmuşam...
Səni unutmaq olmur...

* * *

Elə ki şeirlərin ruhumu sığallayır,
Yanına uçmaq üçün ruhum həvəsə düşür.
Meh saçımı darayır, yarpaqlar pıçıldayır – qulağım səsə düşür,
Xatirələr yolunu mənim yadımdan salır,
Sənə gedən yolları yenə də kəsə düşür.
Yanımda məhəbbətdən kimsə şeir söyləyir,
kimsə mahnı oxuyur,
Yadıma nəse düşür...
Səni unutmaq olmur...

* * *

Səndən sonra bütün gün elə qəhər içirəm,
Çörək yadımdan çıxıb,
yemək yadımdan çıxıb.
İtirmişəm fərqi gecə ilə gündüzün,
Səhər “Sabahın xeyir”,
Gecəyə “Yuxun şirin” demək yadımdan çıxıb.
Varlığımı bürüyüb “Sən” adlı bir təlatüm,
Ruhum sənə yoluxub, sən olmuşam büsbütün.
Yaddaşım zəif deyil,
Sənlə bağlı hər nə var,
Hər nə var, yadımdadır,
Bircə səni unutmaq, demək, yadımdan çıxıb,
Səni unutmaq olmur...

* * *

Səni unudacam e, dilimdən söz almısan,

Amma bir az t l sib, bir azca tez almısan.
Mən sevgi məktəbinin hələ ilk sinfind y m,
Hələ həsrət bilmirəm, ayrılıq tanımıram.
Sən ayrılıq dərsinin unutmaq mövzusunda
həmişə “yüz” almısan!
Af rin sənə, vallah!
Qurban olum, sən allah,
 yr t, m n  də  yr t yolunu unutmağın.
Axı unutmaq olmur,
Sən necə bacarmısan?

CAVABSIZ SUALLAR

Nec s n, mənsiz adam,
B xtin  gün doğdumu?
Məndən sonra bařına
Eşq yağıřı yağdı mı?
* * *

Ruhunu oxşamağ 
Bir řeir yazıldımı?
Hansısı bir n ğm yl 
D rd yükün azaldımı?
* * *

Məndən sonra bir kimsə
Sənə m nt k baxdımı?
Saçlarını oxşayıb,
Əllərini sıxdımı?
* * *

Hansı baxıřla keçdi
Bunca ağırı, bunca ah?
Məndən sonra  mr n 
Yaz g ldimi, sən allah?
* * *

Keçdimi həyatından
Əlli qadın, yüz qadın?

Bircəciyi oldumu
Eşq ətirli söz qadın?

SƏNDƏN SONRA

Səndən sonra açılmadı sabahlar,
Gün işığı qaranlıqda boğuldu.
Sığılını alıb getdi sazaqlar,
Əllərimin istiliyi yox oldu.

* * *

Səndən sonra ruhuma da gəldi qış,
Baxışlarım hərarətin soyundu.
Gözlərimdən yağan odlu yağışda
Kirpiklərim gecə-gündüz yuyundu.

* * *

Səndən sonra şeirlərim qəm yedi,
Misralarım qonaq oldu qəhərə.
Ayrılığa əsir düşdü gülüşüm,
Dodağımda görünmədi bir kərə.

* * *

Səndən sonra sığışmadım evə də,
Sıxdı məni bu divarlar, bu daşlar.
Unutmağa bir dənə yol qoymadın.
(Boşunaymış apardığım savaqlar...)
Səndən sonra sızıldadı saçlarım,
Hər telində ağırları dinlədim.
Xatirələr elə qatdı başımı,
Səni yaddan çıxara da bilmədim...

QURBANLIQ ŞEİR

Aramızda məsafələr uzandı,
Tutunacaq ümidə yer qalmadı.
Üşümək var axırında iyunun,
“Darıxmaq”dır bu ağrının tək adı.

* * *

Ayrılığın vurduğu dərd çəkilməz,
Ruhumdakı yaraların sayı yox.
Söz vermişdik xoş günləri saymağa,
İndi acı günümüzü sayırıq.

* * *

Həsərinə dözmək olmur gecələr,
Xatirələr ürəyimə dağ çəkir.
Təbiət də yoxluğunu hiss edib,
Yayın günü gözlərindən yaş tökür.

* * *

Barmaqlarım istiliyə tamarzı
Əllərimi o sahilə sıxalı.
Saçlarımın yaddaşına ilişib
Nəfəsinin od-alovlu sığılı.

* * *

Sən gedəli söz inciyib dilimdən,
Unutmuşam şeirdəki yerimi.
Gəlişini neçə misra gözləyir,
Gəl, yoluna qurban kəsim şeirimi.

DAŞ ÖMÜR

Ayrılıq adlı düşmənlə
Vuruşur adam, vuruşur...
Gedənə – yol, qalana – qəm,
Barışır adam, barışır...

* * *

Dərdi qəlbədən yan atmağa,
Xoşbəxtliyə can atmağa,
Gedəni də unutmağa
Çalışır adam, çalışır...

* * *

Qulağında donur səsi,
Boynunda yanır nəfəsi.
Hamıdan o doğma kəsi

Soruşur adam, soruşur...

* * *

Yol çıxır sərt döngələrə,
Ümid qalır "bəlkə"lərə...
Bir ovucluq kölgələrə
Qarışır adam, qarışır...

* * *

Gündən-günə daş olmağa,
Bu daş ömrü daşımağa,
Ağrılarla yaşamağa
Alışır adam, alışır...

İSTİ ŞEİR

Nə uzun gediş oldu?
Dolan səbrin daşmadı?
Gözlərimi incitdin,
Heç sənə yaraşmadı.

* * *

Sən ki qiymazdın mənim
Gözlərimə yaş dola.
İndi nəmli gözlərim
Yağır getdiyin yola.

* * *

Sığalının dadını
Unutmayıb tellərim.
Öz qoynumda üşüyür
Sən öpdüyün əllərim.

* * *

Sən yoxsan, heç duyulmur
Gəlişi də bu yazın.
Güldanda gülün solub,
Çiynimdəsə əl izin.

* * *

Səni xəbər almaqdan

Bezdirmişəm hər kəsi.
Dodağımda titrəyir
“Qayıt, dön, gəl” kəlməsi.

* * *

Nəfəsin yanağımı
İsidən bahar yeli,
Qayıt gəl ki, isinsin
Saçlarımın hər teli.

* * *

Gəl, yorğun baxışımdan
Acı həsrəti götür.
Gözləmə, ömrüm-günüm,
Vaxt keçir, ömür bitir.

* * *

Nə bu ömrü bada ver,
Nə eşqi hədər elə,
Mən olduğum yerdəyəm,
Sən gəlsən, xəbər elə.

* * *

Yoluna eşqətirli
Misraları düzüm, gəl.
Zəng elə, qapıdayam,
İsti şeir süzüm, gəl.

DODAQLARIN YADDAŞI

Bu həsrətin atəşi heç səngimir,
Hicran dolu od-alovdur yan-yörəm.
Mən gündüzlər adlayıram siratı,
Gecəlersə cəhənnəmdə yanıram.

* * *

Əllərimi soyuq kəsir bu bahar,
Saçlarımı yaz küləyi dağdır.
Buludlarda baxışlarım əriyir,
Gözlərimin alovunu dağ udur.

* * *

Dodaqlarım həzm eləmir bu dərdi,
Sən gedəli təkür qanlı göz yaşı.
Yadındadır, demişdim ki, unutmur,
Güclü olur dodaqların yaddaşı.

* * *

Hey adını pıçıldayır gizlicə,
Qürurum da yoxluğuna yenilir.
Çeynənməkdən gömgöy olub dərisi –
Bütün hirsim dodaqlara yönəlir.

* * *

Bu eşq qaya, ayrılıqsa xəfif yel,
Nə apara bilər ki, yel qayadan?
Nəfəsimi kəsir acı yoxluğun,
Sənsizliklə boğma məni, ay adam...

UZAQLIQ

Bu ayrılıq parçaladı köksümü,
Qopub düşdü ürəyimin tək simi.
Baxışların tez soyundu əksimi,
Daha sənə görünürəm yad kimi...

* * *

Şeirlərin keçmədi ki əynimə,
İndi bu sərt soyuqlarda neynim, hə?
Nəfəsindən köz düşmədi çiynimə,
Bürümədi vücudumu od kimi...

* * *

Bilməzdim ki, doğma dönər yad olar,
Gedişinin başqa necə adı var?
Saçlarımda əllərinin dadı var,
Dad görmədim ondan şirin dad kimi...

DAŞ İNAD

Səpdin göy üzünə ayrılıqları,
İndi buludlardan vüsal süzölmür.
Mənim ürəyimdir, dözür hələ də,
Yer – göy də götürməz bu boyda zölmü.

* * *

Susub dodaqların yol ayrıcında,
Gələn sabahıma xeyir söyləmir.
Gözlərin unudub pıçıldamağı,
Daha baxışların şeir söyləmir.

* * *

Düşüb tərsliyinin məngənəsinə,
Ərköyün hikkənin əlində qaldım.
Yazıq saçlarımın günahı nəydi?
Yenə də heyfimi onlardan aldım.

* * *

O daş inadını tulla dənizə,
Odur yolumuza hər an daş qoyan.
Onsuz nə sən məndən çıxıb gedənsən,
Nə də ki, mən səndən ayrı yaşayan.

* * *

Günlərdir, qapıya ilişib gözüm,
Sən də darıxırsan mənsiz, bilirəm.
Əvvəlcə bu yersiz qürurunu yıx,
Sonra da mesaj yaz: Gözlə, gəlirəm...

Azər AĞAYEV

RUH ADAMI

Həyatdan yorulanda
Saçlarını küləyə,
Köksünü şeirə aç.
Ruh adamı, səninçün
Darıxmağa yolların
Əli yalın, könlü ac.
* * *

Yol yaxın, ömür uzaq,
Hicranı ovutmağa
Əllərin qucaq yeri,
Kırpıqların üstündə
Bir arzu yandıрмаğa
Nəfəsin ocaq yeri.
* * *

Baxışın gün işığı,
Nəfəsin bahar yeli,
İsdir bu çəmənli.
Saçlarından küsəndə
Şeirimin xətrinə
Sözə bağışla məni...

DİVARDAKI KÖLGƏLƏR

Bir addım məsafədə qıvrılan lal baxışlar
Çarmıxa çəkilirdi nəfəsinin odunda.
Səhərin gözlərində hicranı ovutmağa
Əllərin qucaq yeri göy üzünün çatında.

* * *

Ovuclarına sənin üç şeir pıçıldadım,
Ruhumun əzaları titrədi dodağında.
“Eşq” dediyin yanmaqdır bir qadın saçlarından
Ayaq ucuna qədər sükutun ocağında.

* * *

Sol yanın gün işığı düşməyən tərəfində
Əlim göyərçin kimi köksündə dən gəzirdi.
Saçının sünbül eşqin zaman dəyirmanında
Saatın əqrəbləri ovuc-ovuc əzirdi.

* * *

Ömrün laləzar vaxtı dil açır, ayaq açır
Dəli, havalı könlün körpə, ərköyün nazı.
Nəmli divarlar boyu kölgələr rəqs edəndə
Çiyində çırpılırdı ötən bir ömrün tozu...

DƏRDİN YAŞ GECƏSİ

Göy üzündə bir qərib ulduz darıxar yaman
Saçlarını oxşayıb əllərini tutmağa.
Qaranlıq gecələrin dərddə ay işığında
Əlim göylərə çatmaz, ruhunu ovutmağa.

* * *

Ömrümün sabahında dan yeri ağarmamış
Hicran yeli əsəndə yasəmən ətrin gəlir.
Kırpiklərin dolanda, için qan ağlayanda
Gözlərinin yaşını dodağından kim silir?

* * *

Nənəmin toxuduğu yun köynək tək ruhun

Məni isti saxlayır soyuq qış gecəsində.
Göy üzündə bir qərib darıxır yaman,
Aynın buz nəfəsində, dərdin yaş gecəsində...

İKİ NƏFƏRLİK BİLET

Taksinin arxa oturacağında
pəncərədən çiləyirdi
martın ilk yağışları,
Susurdu dodağının altında,
yanağında üşüyən bir neçə söz,
Ruhumun tozunu ələyirdi
gülüşünün can alan baxışları.

* * *

Sən evə tələsirdin...
Tərslikdən də,
yollar açıq idi,
Küləklər də dağdırdı saçlarını çiynimə,
Gülümsədin yuxulu gözlərimə,
Susdun... susdun... Başını qoydun sinəmə...

* * *

Və sonra...
Qəfil "məni unut bu gecədə,
bu yağışlarda" dedin,
Bir yol arxana baxmadan getdin,
Getdin, əllərimi sıxmadan getdin,
Üşüdüm ovuclarında, bilmədin...

* * *

Gecələrdən ulduzlar sönməmiş,
Gündüzlərdən günəş çəkilməmiş
Nə olar, nə olar,
hələ getmə,
Bir az da qal...
Bağışla yolların tozlu xatirəsinə,
Yağışların kövrəlməsinə.

Əgər gedirsənsə,
bir düşün,
uzaq sahillərə
bir nəfərlik deyil,
iki nəfərlik bilet al...

POZULAN SÜKUT

Günəşin solduğu bir gündə
ümidlər dalğalara çırpılırdı.
Bir yelkənsiz gəmi kimi
sovrulurdu ruhum
Könlümün yaxası asılı qalmışdı
bir kor dünyədən.
Gözüyaşlı qalmışdı arzular.
Və... Sən gəldin,
pozuldu sükut ömrü
Bir yanımda sən,
bir yanımda partlayışlar.
Saatın əqrəbinə son nəfəsini
tapışırırdı sükut.
Bulanıq ömrüm sənlə durulurdu.
Aydınlanırdı günəş soyuq dekabr səhərində.
Varlığımın tam solundan bir sızıltı,
bir üşütmə keçdi o anda.
Sənə qədər kirpiklərim –
ağrıların bulud ömrü...
Gecələrə dirsəklənib mürgüləyən gözlərim
gülüşündən bir ovuc səadət içdi.
Yasəmən ətirli saçlarında
uçurum dibində
tutundum həyata.
Elə gülümsədin ki,
titrədi ruhum, əsdi əllərim.
Yuxusu ərşə çəkilən arzularım

bəlkə dizlərində bir yuxu yata.

¹Bir az yaxın gəl, bir az da yaxın.

Qulağına pıçıldayım saçlarının nəfəsində:

“Sənsizliyi alnımın qırışlarında daşdım,

Çatlamış dodaqlarımda yandı sənsizlik...”

SƏNSİZLİK

Sən gedəndə anladım ki, bu ömrü

Tək başına olmur sənsiz yaşamaq.

Gözlərindən yanağına süzülən,

Ürəyində nifrət dolu yaş olmaq.

* * *

Yoxluğundan qüvvət alan bu hicran

Hər gün üzür ürəyimi yerindən.

Ahu-fəqan qoparanda küləklər

Nəfəsini hiss edirəm dərinəndən.

* * *

Sən saçını darayanda gecələr,

Mən içirəm sənsizliyin şərbətin.

Susuzluqdan quruyanda boğazım

Dodağımda çata dönür həsrətin.

* * *

Günü-gündən əriyirəm içimdən,

Saçlarıma ağ dən salır sənsizlik.

Gözlərimi bağlayıram-açıram ,

Otağıma yenə dolur sənsizlik.

* * *

Nəyim var ki quru candan savayı?

Can alaram, qan tökərəm uğruna.

Üz tutmuşam sənə sarı, qapından

Qovma məni ayrılığın bağrına...

YENİ SƏHİFƏ

Sənsiz halım pərişan,

Ürəyim qan ağlayır.
Səssizliyin içimdə
Tufan kimi çağlayır.
* * *

Sən axı görməmişən
Yoxluğunun sərt üzün.
Üstümdə ətrin qalıb,
Pərdələrdə əl izin.
* * *

Gecəyə kölgən düşür,
Ağrılar sancı çəkir,
Nəmli divarlar boyu
Xatirələr yaş tökür.
* * *

Dodağın qanlı bıçaq,
Gözlərin dar ağacı.
Tərsliyimə bağışla,
Bir az halıma acı.
* * *

Sənsizliyin dibində
Bu dərdin əlacı yox,
Bircə dəfə zəng eylə,
Bu dəli inadı yix.
* * *

Hörümçəklər tor salıb
Pəncərəmə, qayıt, gəl.
Qollarında qucaq aç,
Olanları unut, gəl...

GETMƏ QAL

Yağış altda islananda saçların
Baxışların ürəyimdə köz olur.
Dodaqların sinəm üstə nəm çəkir,
Nəfəsin eşq, gülüşlərin söz olur.

* * *

Gözlərinin sehri nədir? Baxanda
Dil quruyur, səsi əsir adamın.
Səndən uzaq qan ağlayan könlümü
Ovutmağa yetir adi salamın.

* * *

Gecələrin boynu bükük, hüznü,
Yoxluğuna danışırım yuxumu.
Qayıt gəl ki, yox edəsən ömürdən
Bu sənsizlik adlı qara qorxumu.

* * *

Dodağımda çata dönən həsrətə,
Ürəyimdə yanan oda nəzər sal.
Ömrüm-günüm, qucaqlayım, yaxın gəl,
Saçlarına pıçıldayım: "Getmə, qal..."

SƏNSİZ OLMAZ

Gəncliyimin üstünü
Duman alanda gəldin.
Könlüm yarpaq tökəndə,
Ömrüm solanda gəldin.

* * *

Təqvimlərdə susayan
Bir eşq dil açdı səndə.
Susdu bütün ağrılar
Öpüb sığal çəkəndə.

* * *

Qaranlıq təkliyimə
Gözündən nur ələdin.
Bu toz basmış ruhuma
Bir azca su çilədin.

* * *

Dodağımda çırpınan
Duatək sevdim səni.

Varsa bir şübhə yerin,
Al, çarmıxa çək məni.
* * *

Bir gün getmək istəsən,
Gözlərimin qarası,
Sənsiz olmaz, biləsən,
Yoxdur səndən sonrası!

AYRILIĞIN İLK GÜNÜ

Bir axşamüstü ayrıldıq,
Boğazımda
soyuq qəhərə döndü gedişin.
Təsəlli üçün
son vida, son görüş olmadı.
Bu evin hər küncündə yerin göründü,
Soyuq divarlar boyu xatirələr
kölgə kimi süründü,
Həzin mahnılarda da
açdığı boşluq dolmadı...
* * *

Otağım bir az dağınıq,
pərdələr kirli,
döşəməni toz alıb.
Sən gedəli –
depressiya... yuxu həbləri...
Həkimlər deyir ki,
tərgit siqareti, içmə qəti.
Qorxma, ömrüm-günüm,
Bir az rəngim saralıb...
* * *

Unuduram təqvimlərdə
günlərin düzümünü,
Dolub-boşalan külqabı
çəkir içimin yanğısını.

Bir yerdən sonra
ağrıkəsicilər belə
götürmür yoxluğunun küt ağrısını...
* * *

Bilirəm,
yenə əlləri qoynunda
pəncərə önündə dayanıb
hardasa qayğımı çəkirsən –
“Axırı necə olacaq bu axmağın?”
Bu şəhərdə
əlimin tərsiyə itələdiyim
qadınlar var,
Ayağının tozuna dəyməyən.
Bir də...
Ovuclarımda saçlarının
xatirəsi var bir yığın...
* * *

Bilirəm,
dönüşü yox bu ayrılığın,
Amma nə vaxt gəlsən,
qapım açıqdır,
Aid olduğun yeri yaxşı bilirsən.
Yenə də sızıldayır sümüklərim,
Uyuşur barmaqlarım,
Əsir dizlərim...
Hələ də gözləyirəm...
Gəlirsən?

Həsən ƏLİYEV

“SÖZ” OĞUZUN “ÖZÜ”DÜR.

(alternativ düşüncə)

Deyirlər ki, amerikalıların həyat məsləki “A bit of money, a bit of life”. Yəni “Azacıq bir para, azacıq bir həyat”. Mənim öz aləmində isə “A bit of word, a bit of life” Yəni “Azacıq bir söz, azacıq bir həyat”. Bu məslək mənim üçün müqəddəsdir.

Təbii ki, söz insanın yaranışından mövcud olmuşdur. Söz necə yaranmışdır? Bu suala cavab vermək çox çətinidir. Elə bu səbəbdən də dilçilik elminin yaradıcıları bu çətin sualın altına girməmək üçün sözün təsadüf nəticəsində yaranmasını izah etmişlər. Və demək olar ki, gələcək nəSillərin suallarından da sığortalanmaq üçün bu cür konkret fikirlərini bildirmişlər. Əgər sözün yaranması zərurətdirsə, insanın onun yaranmasında zehni fəaliyyəti olmuşdur. Hər bir yaranan yeni sözün insanlar tərəfindən qəbul edilməsi bir əsasa dayanmalı idi. Bu əsas (qanun) nə ola bilərdi? İbtidai insanları buna necə inandırmaq mümkün olardı? Bu suallar heç də təsadüfi deyildir. Bu suallara cavab vermək üçün ən ibtidai insanın təsəvvürünə bələd olmaq gərəkdir. Bəs necə?

Ən ibtidai insan ən qədim dövrdən özünü dərk edəndən Tanrını dərk etmişdir. O, ətrafında olan insanların Tanrı və onun inancları qarşısında icra etdikləri ritualları görür, az sayda bildikləri sözlərlə bunu anlamaq istəyir və beləliklə onun özü də bu icmaya qoşulur. Sosiallaşma yolu ilə tayfanın adət-ənənəsinin davamçı-qoruyucusuna çevrilir.

O, təsəvvür edərək dərk edir ki, onu tanrı yaratmışdır. Əgər onun özünü tanrı yaratmışdırsa, deməli onun sözünü də tanrı yaratdığına inanmışdır. Məhz bu səbəbdən də ibtidai insanlar ilkin sözlərin hamısını Tanrının adı ilə yaratmışlar. Əgər biz inancın (totemin) elmi tərifinə diqqət versək, bir daha bu fikrin elmi əsaslara söykəndiyini görürük. Tərifdə deyilir ki, tayfalar öz adlarını inandıqları Tanrının və onun inanclarının adları ilə adlandırırlar.

Əgər biz özümüzü “OĞUZ” hesab ediriksə (“O” protezası dildə sözün yumşalmasına xidmət etmişdir. Ərəblər açıq “o” səsini çox işlətmədikləri üçün bizləri “quz, quzlar” adlandırmışlar.) ən birinci özümüzdən başlamalıyıq. Əgər sadəcə olaraq dünya dilçilərinin fikri ilə bu məfhumu yanaşsaq, onlar kimi “təsadüf” deyib durarıq. Və bunu da heç kəs bizdən tələb etməzdi. Əslində “sual”ın özü sübutu tələb edir. Sübutsuz elm gərəksizdir. Çox vaxt humanitar elmlərin şifahi yolla yaranması baxımından onları dəqiq elmlərdən saymırlar. Mənim fikrimcə dilçilik elmi dəqiq elmlərin başlanğıcıdır. İnsan sözü ilkin elmi dərrakəsi əsasında yaratmışdır. Bəlkə də dünya alimləri sözlərin yaranmasında TEOLİNQVİSTİKANIN roluna bələd olsaydılar, bu fikri söyləməzdilər. Sadəcə olaraq özümüzün olan “bərək” sözünə baxaq. Hər hansı bir dilçi alimə sual olunsaydı, cavab ancaq təsvirlə yozulardı. Əgər “bərək” sözünə dilin əsaslı şəkildə öyrənilməsi strukturu olan dillərin müqayisəli

paralelizmində semantikasına baxsaq, əsl mənərəni sezmiş olacađıq.

Qədim Ođuzların inanclarından biri də “qurd” olmuşdur.” Qurd”a bəzi türk tayfaları “böri” demişlər. Eyni zamanda qədim insanın inancının əsas seçim mahiyyəti onun qüvvətli bir varlıq olması əsasında idi. “Bərk” sözü Tanrının və onun inancının təsəvvüründən “güc” mənəsində yaranmışdır. Hətta ibtidai təktanrıçılığın əsasında “bir” sözü də “bərk” sözündən törəmədir. Hər iki semantika latın dilli xalqların dillərində də eyni paralellikdə durur. Qədim Ođuzların “bərk” sözü “solid”, “hard”, “firm”, “firce”, tough”, “dur” və s. sözlərinin hamısı tanrısal teoforlardır. “Sol” günəş tanrısı, “har” “fir” fironizmdən dalğa nəzəriyyəsi əsasına tanrı adları, “teo” və “deo” tanrı adından törəmələr və s. Yeri gəlmişkən “duralminium” sözü də “bərk aliminium” deməkdir.

“Birinci” sözü də eyni paralellikdədir. Latın dillilərdə “primary”, “prima”, “first”, “former” və s. Dalğa nəzəriyyəsi ilə latın dilli xalqlarda fironizmin Tanrı təsəvvüründən yaranan sözlərdir. (Mənim zənnimcə tarixdə Fironların sülaləsinə verilən 5000 il yaş çox azdır. Əgər dünyanın xalqlarının dilində fironizmlə bađlı bu qədər sözlər varsa, bunların hamısı uzunmüddətli gücün hesabına başa gəlmişdir. Bizim tariximizdə olduđu kimi...)

Həqiqətən də araşdırmadan aydın olur ki, dildə sözlərin yaranmasında riyazi (təqribi-yeni doğruya yaxın) əsas vardır. Məhz bu səbəbdən də dilçilik elmini dəqiq elmlərə aid etmək olar.

Keçək əsas məsələyə. ”SÖZ” OĐUZUN “ÖZÜ”DÜR.”

Biz niyə “OĞUZ” adlanmışdıq? Yəqin ki, bu sualı dünya dilçilərinə versək yanılmış olarıq. Bizi özümüzədən başqa yaxşı tanıyan olmaz. (Kaş hamı özünü yaxşı tanıya biləydi...) İncanın tərfinə qayıdaq. Tayfalar özlərini Tanrının və incanın adı ilə adlandırırılar. Bizim Ulu dil və Ulu Tanrımız “Qa” olmuşdur. Özümüzü “Qu+z(cəm), Quzlar” adlandırmışdıq. Qohum tayfalarımız da özlərini “Hun” adlandırmışlar. Bu ad da “Qa” tanrısının adındandır. “Qa+n, qun (gün), han, hun, xan, kan və s. Nəticə etibarı ilə dünyanı bərqərar edən “Günəş” tanrıçılığın əsası olmuşdur. “Tanrı” sözünün özü də “ta+n” sözündən yaranmadır. Əslində hər türk tayfasının ayrı-ayrı tanrıları olmuş, sonralar birləşərkən tayfa dilləri sinonimik sözlər vasitəsi ilə oğuz dilləri yaratmışlar. Uzaq düşən tayfalarda vahid türk dilinin başa düşülməməsinin səbəbi ərazilərin biri-birindən uzaq düşməsi və baş vermiş işğalçılıq səbəblərindəndir.

Əgər biz özümüzü “Oğuz” adlandırmışıqsak, deməli biz “Oğuz adamıyıq”. “Adam” sözü Ulu dilə mənsub olduğundan bütün dillərdə eyni mənanı kəsb edir. Yəni mübahisəlidir. Əslində Ön Asiyadan gəlmə sözdür. Əgər bütün xalqların Tanrı təsəvvürü eyni yuvadan, yəni Od tanrısındanırsa, elə “Adam” sözünün tərkibində olan “ad-od” yeganə olaraq türk dillərində fonoloji “od” mənasını bildirir.

Əgər tayfanın fərdlərdən formalaşmasını əsas götürsək, buradan aydın olacaqdır ki, “adam” mənasını bildiren “Öz” sözünün özü də, “ğuz” sözündən törəmədir. Yəni “adam”, “mən” sözünün epiteti kimi “öz” formasını fonoloji cəhətdən formalaşdırmışdır. Sonradan cəm forması olan “Biz” sözü də buradan qaynaqlanmışdır. (Hansı dilçiyə sual versəydiniz yəqin ki “daşlaşmış” cavabını alardınız.)

“SÖZ” sözü də, “ÖZ” sözündən yaranmışdır. Əgər insanı tanrı yaratmışdırsa və yalnız insan (öz) nitqə qadırdısa, deməli “SÖZ” adama “ÖZ”ə məxsusdur. Ərəb dilində də “insan” sözü ilə “lisan” sözü eyni yuvadandır. Dilimizdə olan “danışmaq” sözü də “Tanrı” sözündəndir. (t-d) İbtidai insanın söz yaradıcılığında əsas şərt sözləri biri-birindən ayırd etmək təfəkkürü olmuşdur. Yeni söz təsadüfdən yox, ilkin rüşeymin şaxələnməsi əsasında, yeni bir kökdən yaradılmışdır. Bəzi oğuz tayfaları “qadın”a “özük” deyirlər. (Kaşğarının lüğəti) Yeni özününküləşdirmək mənasındadır. Qadının ər də olmasının əlaməti olan “yüzük, üzük” sözü də “öz” sözündən yaranmadır. Qədim türklərin “Özük”-yəni “hovuz” mənasını bildiren sözü metaforik söz olub, üzüyə bənzəməsindən alınan dövrün neologizmidir. Məgər bu qədər sözlərdə rabitə yoxdurmu? Dilçilik elminə yeni baxışlar və yeni nəzəriyyələr gərəkdir. Əgər biz “ÖZ” sözünün “Od Tanrısı”nın adı ilə bağlasaq keçmiş dövrün “neologizm”i olan “köz”-“öz”, “söz” sözünü “od” mənasında olduğunu şahidi olacağıq. Şairlərin dili ilə desək “söz içimdə özümü yandırır”. Dədə Qorquda gedib çıxsaq “Ozan” sözü də “söz” sözündəndir. Yeni “Söz söyləyən”. Söz ozana verildisə, mənim sözüm qurtardı.

P.S. *Təkrar etsəm də, bu stildə məqalə yazmaq həddindən artıq çətinidir. Ən birinci çətinlik persuasivlikdir. Yəni inandırıcılıqdır. Elə “inanc” sözünün özü də, ərəb dilindəki “inam” sözündəndir. Dilçilik elmində “yad fikir”, yəni “öz” sözünün antonimi olan “özgə” söz özünə çətin yol tapır. Deyirlər “Qızıl sahibindən qiymət götürər”. Həmin qızılı kasıb adam taxarsa, çoxları onu saxta hesab edərlər. Bəlkə də mənim yazdıqlarımı ali elmi dərəcəsi olanlar yazsaydılar, çoxdan “Nobel Mükafatı” təsis idarəsinə müraciət edərdilər. Deyirlər məşurlar özlərindən sonra məşurlaşsınlar. Bizim də ümidimiz bunadır. Almanlar demişkən “Alles gut, ende gut”. Yəni “Hər şeyin axırı yaxşı olsun”!*

VAQIF SULTANLININ “KULIKOVO DÖYÜŞÜ” KİTABI LONDONDA NƏŞR OLUNUB

Bu günlərdə Londonda yazıçı Vaqif Sultanlının “Kulikovo döyüşü” (“The Battle of Kulikovo”) adlı roman və hekayələrdən ibarət kitabı nəşr olunub. “Rossendale Books” nəşriyyatının yayınladığı kitabı ingilis dilinə professor Abbas Qurbanoğlu, Cavid Abbaslı və Pərvanə Paşa çevirmişdir.

Qeyd edək ki, “Kulikovo döyüşü” Vaqif Sultanlının ingilisdilli oxuculara təqdim olunan ilk kitabı deyildir. Belə ki, yazıcının roman və hekayələrdən ibarət “İnsan dənizi” (The Human Sea), “Ölüm yuxusu” (The Dream of Death), “Tərs axın” (Reverse flow), “İlan əfsanəsi” (The Legend of Snack), “Kor düyün” (A Blind Tie), “Səhra savaşı” (Struggle in the Desert) kitabları müxtəlif dövrlərdə, ayrı-ayrı yayın evləri tərəfindən İngiltərə və Amerikada nəşr olunmuşdur. “Ölüm yuxusu”

romanı Danimarkada, daha sonra professor Tamara Dragadzenin redaktəsi ilə Kembric Universiteti tərəfindən təkrar yayınlamışdır. Habelə Vaqif Sultanlının tərtibatında (Dr.İrəc İsmayilla birlikdə) “Müasir Azərbaycan nəsrı” (Modern Azerbaijani Prose, 2012, 2019) və “Müasir Azərbaycan qadın nəsrı” (Modern Azerbaijani Women’s Prose, 2014) antologiyaları ABŞ oxucularına təqdim edilmişdir.

“Kulikovo döyüşü” kitabına müəllifin yaradıcılığında önəmli yer tutan “Səhra savaşı” romanı, çeşidli dövənlərdə qələmə aldığı “Yarpaqsız budaqların yaşıl nəğməsi”, “Vətən”, “Səhər dumanı”, “Mağara”, “Xurmayı saçlar”, “Qütb gecəsi”, “Kor düyün”, “İlan əfsanəsi”, “İlgım”, “Nəvayi-Qumru”, “Kufi xətti”, “Zolaqlı yuva”, “Çarpaz kölgə” və başqa hekayələri daxil edilmişdir. Kitaba ad olaraq seçilən “Kulikovo döyüşü” hekayəsində tarixlə müasirlik özünəməxsus şəkildə çarpazlaşdırılmış, Türk etnosunun keçmiş, bu günü və gələcək taleyi ilə bağlı düşüncələr canlandırılmışdır.

İngilis yazıçı və ədəbiyyatşünası Dr.Maykl Brannokun redaktəsi ilə nəşr edilmiş kitabdakı roman və hekayələri birləşdirən ümumi cəhət onların daxili-mənəvi ovqata köklənərək qələmə alınması, mövzu-problem baxımından aktualıq daşması, çağdaş dünyada insan taleyinə münasibətdə özünü göstərən və get-gedə dərinləşməkdə olan özgələşmə, yaddaşsızlaşma, biganələşmə, gərəksizləşmə probleminə etiraz motivləri ilə seçilməsidir.

Kitabı [amazon.com](https://www.amazon.com), [lulu.com](https://www.lulu.com), books.google.com, [bookland.com](https://www.bookland.com), [ebay.com](https://www.ebay.com), [scribd.com](https://www.scribd.com), [waterstones.com](https://www.waterstones.com), [barnesandnoble.com](https://www.barnesandnoble.com) və digər saytlardan sifariş yolu ilə əldə etmək olar.

HAZIRLADI: **TUNCAY ŞƏHRİLİ**

Əli bəy Azəri 15 iyul 1966-cı ildə Zəngilan rayonu Vejnəli kəndində dəmiryolçu ailəsində anadan olub. “*Yazarlar*” doğum günü münasibətilə Əli bəyi təbrik edir, yaradıcılıq uğurları və sağlam ömür arzulayır.

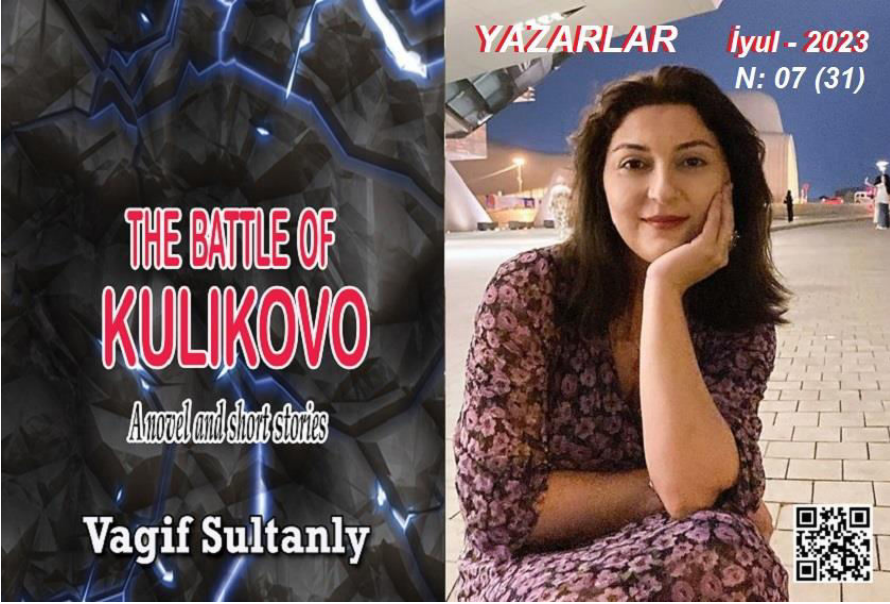
HAZIRLADI: **TUNCAY ŞƏHRİLİ**

“YAZARLAR” FOTO QALEREYA, JURNALI PDF

SİNAN YAĞMUR və ZAUUR USTAC

QEYDLƏR

>>>> DAHA ÇOX MƏLUMAT BURADA <<<<

II TÜRK DÜNYASI ƏDƏBİYYAT VƏ KİTAB FESTİVALI

International Turkic Culture and Heritage Foundation

VAQİF SULTANLI. AZƏRBAYCAN ƏDƏBİ TƏNQIDI

GÜLSƏN BEHBUDUN YAZILARI

VAQİF SULTANLININ YAZILARI

ZAUR USTACIN YAZILARI

<<<< WWW.YAZARLAR.AZ və WWW.USTAC.AZ >>>>

“TƏRƏFSİZ ƏDƏBİYYAT TARİXDİR!”

Jurnal bu layihə çərçivəsində ödənişsiz əsaslarla nəşr olunur.

Redaksiyanın ünvanı: Az-1012, Bakı, M.Xiyabani-14a

Dövlət qeydiyyatı: № 2319, 16.08.2007-ci il.

Əvvəlki illərdə 15 xüsusi buraxılışı olub.

Dövri olaraq 2021-ci ildən çıxır.

E-mail: zauryazar@mail.ru

Rəsmi saytı: WWW.YAZARLAR.AZ

Telefon: (012) 430-14 -81 (+994) 70-390-39-93

“Yazarlar”ın redaksiyasında yığılıb səhifələninir,

“El kitab çapı” mərkəzində çap olunur.

Çapa imzalanıb: 01.07.2023

Sifariş: №:53

Format: A 5

Tiraj:100.

Elektron variant var.

Qiyməti: PULSUZ.

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

